

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

SPYTIMÍR RYZÍ

VI. ročník – kombinované studium

Obor: pedagogika – správní činnost

**UŽÍVÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK A VOLNÝ ČAS ŽÁKŮ
ZÁKLADNÍ ŠKOLY – SROVNÁVACÍ STUDIE PO DESETI
LETECH**

Diplomová práce

Vedoucí práce: PaedDr. Jindřich Kuja

OLOMOUC 2009

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 30.března. 2009, Spytimír Ryzí

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji PaedDr. Jindřichu Kujovi, za odborné vedení práce, ale i učitelům základních škol, u nichž jsem prováděl výzkum.

OBSAH

Úvod	5
1 Vymezení základních pojmů	6
1.1 Nejrozšířenější drogy v České republice	7
2 Drogová scéna v České republice	13
2.1 Vývoj drogové scény v České republice	13
2.2 Zneužívání návykových látek v ČR v posledních letech	14
2.3 Preventivní systém v ČR	17
2.3.1 Prevence užívání návykových látek ve školách	20
3 Empirická část	22
3.1 Výzkumné cíle	22
3.2 Stanovení hypotézy	23
3.3 Popis organizace výzkumu a použitých metod	23
3.4 Základní popis souboru	23
3.5 Popis výsledků	24
3.5.1 Způsob trávení volného času respondenty	30
3.5.1.1 Aktivní sport, turistika	32
3.5.1.2 Kulturní činnosti	33
3.5.1.3 Kroužky, mimoškolní vzdělávání, domácí práce	35
3.5.1.4 Návštěva diskotéky, hry na počítači, automatech aj.	36
3.5.1.5 Porovnání zájmů o jednotlivé způsoby trávení volného času	38
3.5.1.6 Pomoc při řešení problému respondenty	39
3.5.2 Postoj respondentů vůči návykovým látkám	41
3.5.2.1 Názory na škodlivost užívání návykových látek	41
3.5.2.2 Důvody pro užívání návykových látek	45
3.5.3 Užívání návykových látek respondenty	47
3.5.3.1 Kouření tabáku	47
3.5.3.2 Pití alkoholických nápojů	51
3.5.3.3 Užívání nelegálních drog	55
3.5.4 Informovanost o problematice užívání návykových látek	59
Závěr	62
Literatura a prameny	67
Přílohy	68

ÚVOD

Po roce 1989 došlo v naší zemi k bouřlivému společenskému a ekonomickému rozvoji. Padla železná opona, otevřely se hranice a lidé si začali užívat znovunabyté svobody. Bohužel, tato doba s sebou přinesla i negativa. Jedním z nich byl prudký nárůst zneužívání návykových látek a to nejen mezi dospělou populací, ale i mezi školní mládeží.

Ekonomicky rozvíjející se stát a jeho sociální zázemí není však vždy zárukou bezpečného, zdravého a cílevědomého rozvoje mladého jedince. Právě nedostatečná stimulace, zanedbávání základních duševních potřeb - nedostatek lásky, porozumění, identifikace, nadvláda materiálních hodnot a nízká míra zodpovědnosti právě v této společnosti vede mládež k životnímu stylu, kde alkohol, drogy, automaty, party, nerozumné sexuální aktivity, pokusy o sebevraždu atd. jsou důsledkem nebo nahrazují něco, čeho se dítěti nedostalo v okruhu svých blízkých.

Tato práce je zaměřena na zmapování současné situace kolem zneužívání návykových látek dětmi a na jejím srovnání se situací před deseti lety, kdy byl proveden podobný výzkum.

1 Vymezení základních pojmů

Návyková látka (NL), droga - chemická látka syntetická nebo přírodního původu, která po aplikaci, dokáže přeměnit jednu nebo více funkcí organismu. Některé NL jsou spojeny pouze s abusem, protože u nich nebylo prokázáno, že způsobují fyzickou závislost.

Závislost na užívání návykových látek (NL) - psychický a někdy také fyzický stav, vyplývající ze vzájemného působení mezi živým organismem a NL. Je charakteristický změnami chování a jinými reakcemi, doprovázené nutkáním brát NL stále nebo pravidelně pro její psychické účinky a někdy také proto, aby se zabránilo nepříjemným pocitům plynoucím z jejich chybění.

Rozlišujeme tři stupně závislosti na NL:

- Lehká závislost – jedinec není ochoten obětovat za NL běžné směnitelné hodnoty, nejsou přítomny poruchy chování.
- Střední závislost – jedinec je ochoten obětovat za NL i hodnoty běžně nesměnitelné např. prostituce, různé formy trestné činnosti.
- Těžká závislost – projevuje se zánikem vazeb na původní hodnoty, vyhasínáním citových vazeb k osobám blízkým, ztráta zájmu o dění kolem sebe, vazba jen na návykovou látku.

Závislost na NL se také označuje termínem *toxikomanie* (toxikos - náležející k luku, rozumí se tím jed na hrotu, mania - zaujetí, naruživost).

Usus - užívání NL v takovém množství, které neškodí jedinci a není v rozporu se společenskými normami. Patří sem např. pití alkoholu u příležitosti rodinných oslav, občasné pití kávy pro osvěžení.

Abusus (zneužívání) – nadměrné užívání NL jednou (či víckrát) v následujících 12 měsících, projevující se neschopností omezit nebo zastavit užívání NL. Narušuje běžné sociální nebo profesní funkce a vztahy např. ztrátou schopnosti dodržet důležité závazky vůči přátelům, impulsivním chováním nebo nebezpečnou agresivitou.

Primární prevence – zaměřuje se na jedince ještě před vznikem specifických poruch nebo nemocí. Protidrogová primární prevence se zaměřuje a snaží najít způsob, jak předcházet výskytu užívání návykových látek. Protidrogová

primární prevence cíleně působí na redukci počtu nových uživatelů NL. Zaměřuje na populaci jedinců, kteří z největší části ještě nezačali užívat tabák, alkohol či jiné NL. Snaží se zabránit užívání a zneužívání návykových látek působením na faktory, které podporují tento typ chování např. snížení dostupnosti návykových látek administrativními opatřeními používajícími zákaz, zrušení nebo omezení jejich výroby, distribuce a spotřeby.

Sekundární prevence – jejím úkolem je předcházet vzniku, rozvoji a přetrvávání závislosti u jedinců, kteří již návykovou látku užívají nebo jsou na jejím užívání závislí. Zahrnuje včasnou intervenci, poradenství a léčbu.

Terciární prevence - nastupuje při selhání primární a sekundární prevence. Jejím úkolem je předcházet vážnému či trvalému zdravotnímu a sociálnímu poškození jedince užívajícího návykové látky.

Patří sem:

- Resocializace nebo socializace jedinců, kteří prošli léčbou vedoucí k abstinenci nebo jsou zapojeni do substituční léčby a abstinují od návykových látek.
- Intervence u klientů, kteří NL užívají a nechtějí tohoto jednání zanechat. Zaměřuje se především na snížení zdravotních rizik (přenos infekčních nemocí) vyplývajících z tohoto jednání.

Substituce - způsob léčby, při kterém je užívání původní NL nahrazeno užíváním látky s podobnými účinky a vlastnostmi, avšak s výrazně menšími riziky, než u původní NL. (např. heroin je nahrazen metadonem). Jejím cílem je eliminace nebo snížení užívání určité NL, snížení škodlivosti formy a metody podávání NL (např. sdílení jehel) a snižování sociálních následků.

1.1 Nejrozšířenější drogy v České republice

Návykovou látkou (NL) nebo drogou rozumíme každou přírodní nebo syntetickou látku, která při aplikaci rychle a výrazně ovlivňuje psychiku člověka, jeho citění, myšlení a chování. Přiřazujeme k nim i anabolika a hazardní hry, i když se o NL, jak jsou popsány výše, nejedná. Způsobují však

jedinci a společnosti stejné či podobné problémy.

Mezi nejrozšířenější návykové látky v České republice můžeme zařadit:

Alkohol

Vzniká kvašením cukrů, užívá se v různě koncentrovaných roztocích. Koncentrovanější roztoky se získávají destilací. Např. pivo „desítka“ obsahuje kolem 2 % alkoholu, „dvanáctka“ 3 - 4 %, víno kolem 10%, destiláty kolem 40 % i více.

Účinek se projevuje: Alkohol v dechu, nezřetelná výslovnost, zarudlé oči, zhoršená koordinace pohybů, nejistá chůze, ospalost, někdy slovní nebo i fyzická agrese, často oslabení zábran atd.

Největší rizika: Častější úrazy (v dopravě, pády, pořezání atd.), nemoci např. jaterní, trávicího systému. Duševní nemoci např. delirium tremens nebo povahové změny. Alkoholová epilepsie. U destilátů je riziko alkoholové otravy.

Tabák

Cigarety, doutníky, tabák do dýmek, šňupací tabák... Tabákový kouř obsahuje řádově až tisíce chemických látek. Z nich je 60 - 100 rakvinotvorných, návyková je však jen jedna - nikotin.

Účinek se projevuje: Typický zápach z úst. U kuřáků začátečníků častá bledost, nevolnost, studený pot, bolesti hlavy, pokleslá nálada. Později zažloutlé prsty od cigaret, kašel, pokles tělesné výkonnosti.

Největší rizika: Podstatně zvyšuje riziko zhoubných nádorů a srdečních onemocnění. V celosvětovém měřítku způsobuje 30 % rakovin. Neplodnost u mužů a riziko poškození dítěte u těhotných žen. Onemocnění dýchacích cest, rozedma plic, nemoci cév dolních končetin.

Konopné drogy

Na černém trhu se vyskytují a jsou zneužívány především dvě základní formy drogy. První je marihuana (tráva, zelí apod.), druhou hašiš (haš, čokoláda apod.). Účinnou (psychoaktivní) látkou v konopí je delta-9-tetrahydrocannabinol (THC)

- Marihuana – vyskytuje se nejčastěji jako ručně balená cigareta (joint) s nazelenalým obsahem. Kouř z marihuany je cítit po spálené trávě nebo bramborové nati. Toxikomané ji také používají pro přípravu čaje i jako koření pro přípravu jídel.
- Hašiš - obsahuje stejnou účinnou látku (THC), ale v koncentrovanější podobě. Vyskytuje se ve formě pryskyřice nebo oleje. Obvykle bývá kouřen s tabákem, ale lze jej také polykat s jídlem a nebo v nápoji, včetně nápoje alkoholického.

Účinek se projevuje: Zarudlé oči, zrychlený puls, bolesti na prsou, sucho v ústech, pach potu po spálené trávě, únava, nezájem. Dlouhodobější příjem vede ke kolísání nálad, zhoršené schopnosti soustředění, zhoršení prospěchu atd.

Největší rizika: Riziko neplodnosti u mužů a poškození plodu u těhotných žen. Povahové změny, citové otupění, ztráta hodnot, větší riziko duševních nemocí (schizofrenie) a rakoviny. Oslabení imunitního systému.

Halucinogeny

Látky této skupiny mohou být rostlinného nebo živočišného původu, připravené polysynteticky nebo synteticky.

- LSD - se na našem současném černém trhu objevuje téměř výhradně ve formě tzv. tripů či krystalů. V první případě se jedná o malé papírové čtverečky s potiskem různých symbolů. Ve druhém případě pak jde o malé granulky většinou tmavomodré či zelené barvy, trochu připomínající umělé hnojivo.
- Psilocybin - je psychicky velmi aktivní látkou obsaženou v houbách rodu Lysohlávek. Ty se běžně vyskytují na velké části území ČR. Tato historicky velmi stará a známá droga patří k u nás nejrozšířenějším přírodním halucinogenním látkám. Dostupnost této houby je poměrně vysoká díky jednoduchému sběru a sušení. Množství aktivní látky v houbě nelze odhadnout, což s sebou přináší velké riziko spojené s kontrolou intoxikace.

Účinek se projevuje: Poruchy vnímání reality - halucinace. Horší sebeovlá-

dání. Někdy abnormální chování.

Největší rizika: Jsou nebezpečné duševnímu zdraví. Při dlouhodobějším užívání riziko psychického návyku, halucinace mohou přetrvávat, i když droga nebyla použita. Vyšší riziko nádorů a epileptických záchvatů.

Taneční drogy

Jako „taneční drogy“ se nejčastěji rozumí „extáze(ecstasy).“ Toto jméno v užším smyslu znamená MDMA (metylen-dioxymetamfetamin). V širším smyslu bývá vztahováno ještě na tři příbuzné sloučeniny (MDA, MDEA a MBDB).

Účinek se projevuje: povzbuzující účinky, umožňující extrémní fyzickou aktivitu typu mnohahodinového tance, a potlačující vnímání pocitu hladu, žízně a/nebo horka (což představuje jejich největší nebezpečí). Empatogenní účinky, které navozují pocity vcítění, přátelskosti a sdílení. Halucinogenní účinky, zkreslující vnímání barev, zvuků atd.

Největší rizika: paradoxní efekt, kdy místo ke kýženým pocitům dojde ke zmatenosti, desorientaci, úzkostnosti, návalům paniky a depresi, dehydratace a přehřátí díky extenzivnímu tančení a nedostatečnému příjmu tekutin; právě tento mechanismus byl příčinou několika set „úmrtí ve spojitosti s ecstasy,“ popsanych v zemích EU.

Opiáty

Opiáty jsou obecně spolu s ředidly vnímány jako nejnebezpečnější skupina návykových látek vůbec. Příčinilo se o to několik skutečností:

- opiáty mají z obecně dostupných látek nejvyšší „závislostní potenciál“
- opiáty jsou – co se ceny denní dávky průměrného uživatele týče – vůbec nejdražší drogy (např. u heroinu v ČR cca 1500 Kč denně); svého uživatele tedy nejrychleji „vysají“ a vzápětí logicky nasměrují ke zločinu – od drobných krádeží až po dealing drog - užívání opiátů je pravděpodobně nejhůře slučitelné s běžným životem.

Opium se získává z makovic, morfin byl z opia poprvé získán v roce 1806. Heroin je 2,5x silnější než morfin. Vyskytují se jako prášek (heroin), tablety, ampule, hnědavá tekutina („braun“ - tuzemský opiát připravovaný z kodeinu)

Účinek se projevuje: Desítky minut až hodin trvající stav obluzení následovaný kocovinou. Ztráta zájmu kromě zájmu o drogu. Voskově bledá kůže. Časté zanícené stopy po vpiších v průběhu povrchových žil.

Největší rizika: Nebezpečí předávkování. Rychlý rozvoj závislosti, šok, alergie, otrava příměsemi. Poškození plodu při užívání v těhotenství.

Stimulancia

Psychostimulancia jsou látky různé chemické struktury, jejichž hlavním účinkem je stimulace CNS, zvyšují psychomotorické tempo a bdělost. Hlavním účinkem stimulancií je „zlepšení“ nálady, potlačení únavy a pocitu hladu, celkové zrychlení psychických procesů, zjitřená představitivost, zvýšená schopnost vcítit se do pocitu druhých a uvolnění zábran.

- Amfetaminy - představují prototyp stimulačních látek. Amfetamin byl poprvé syntetizován v roce 1987. Pervitin - N-methyl-amfetamin, látka ze skupiny amfetaminů. Doga je u nás snadno dostupná a relativně levná. Pervitin patří do stejné skupiny jako efedrin, fenmetrazin nebo kofein. Má ale silnější účinky, vyvolává poruchy myšlení a rychlou závislost. Nejčastěji se vyskytuje jako světlý prášek, nebo roztok k injekčnímu podání.
- Kokain - získává se z listů koky původně z Bolívie a Peru. Vyskytuje se ve formě bílého prášku nebo bílé hmoty (crack). Crack je forma kokainu určená ke kouření s rychlým a dramatickým účinkem.

Účinek se projevuje: Zrychlený tep, rozšířená zornice, pocení, výtok z nosu, bledost, halucinace, neklid, podrážděnost, podezíravost, úzkosti. Časté pocity pronásledování, vnímání neexistujících osob, podivné chování, nespavost. Po doznění účinku drogy útlum, spavost a deprese.

Největší rizika: Deprese, spánek ve dne a bdění v noci, sebevražedné pokusy, duševní poruchy, rychlý rozvoj závislosti, agrese vůči druhým, poškození srdce, jater, riziko smrtelných otrav.

Organická rozpouštědla

Spektrum látek, které jsou takto škodlivě užívány, je neobyčejně široké a může zahrnovat průmyslové látky (toluen, různá lepidla) i některé přípravky používané v lékařství.

Účinek se projevuje: Z dechu i oděvu je cítit zápach po chemikáliích. Obluzenost, nepřítomnost duchem. Postižený působí neduživě, je pobledlý, je mu špatně. Objevují se vyrážky kolem úst a nosu.

Největší rizika: Poruchy paměti, riziko poškození mozku. Poruchy krve-tvorby. Ohrožení srdce a dýchání. Největším rizikem je smrtelná otrava.

Tlumivé léky

Poměrně nenápadné léky, které lze dostat i bez lékařského předpisu. Užívají se nejčastěji proti bolestem nebo „na uklidnění“. Bez výjimky mají vedlejší účinky a většina z nich může vyvolat návyk k nejnebezpečnějším látkám této skupiny patří barbituráty.

Účinek se projevuje: Zpomalená řeč, dojem opilosti, poruchy myšlení, orientace, úsudku, ospalost.

Největší rizika: Duševní poruchy, nepříznivý účinek na paměť. V těhotenství poškození plodu.

Anabolika (steroidy)

Anabolika jsou mužské pohlavní hormony. Užívají se kvůli nárůstu svalové hmoty. Vyskytují se ve formě tablet nebo ampulí.

Účinek se projevuje: Nemají bezprostřední specifický účinek na psychiku.

Největší rizika: Poškození jater, cév, srdce. Riziko mozkové mrtvice. Neplodnost u mužů, mužský vzhled žen.

Hazardní hra

Hazardní hra není drogou. Problémy s ní se však u nás šíří velkou rychlostí. Může vyvolat stav blízký závislosti na NL, který se nazývá chorobné hráčství. Někdy je přirovnáváno k závislosti na kokainu (duševní závislost, chorobné podráždění).

Projevuje se: Dluhy, zanedbávání školy a jiných povinností, krádeže doma i jinde. Půjčování peněz, skrývání hry, lhaní. Podrážděnost, neklid, uzavřenost, odcizení od rodiny.

Největší rizika: Sebevražedné pokusy, trestná činnost, vydírání nebo násilí ze strany věřitelů.

2 Drogová scéna v České republice

2.1 Vývoj drogové scény v České republice

Uvádí se, že drogový boom ve světě začal v šedesátých letech dvacátého století. Dá se říct, že tato skutečnost s určitými specifiky platila i pro tehdejší ČSSR. Do roku 1989 jsme byli od západního světa „chráněni železnou oponou“. Dopravit do tehdejší ČSSR drogy nebylo vůbec jednoduché. To ovšem neznamená, že se drogy u nás nezneužívaly.

Stejně jako v okolním světě i naše „drogová scéna“ procházela určitým vývojem. Zpočátku u nás byly zneužívány drogy pocházející z hub (lysohlávky) nebo rostlin (konopí, rostliny z čeledi lilkovitých, např. durman a blín), jako je psilocybin, atropin a skopolamin. V současné době se někteří narkomani k jejich zneužívání vrací.

Českým specifickým v užívání návykových látek byl a stále je sniffing - čichání těkavých látek.

Později se objevily dostupné léky jako Fenmetrazin, Dexfenmetrazin, Ipecarin, Pleumolysin, Solutan, Alnagon, Benephorin, Diolan, Yastyl atd. V sedmdesátých letech jsou u nás už určité skupiny lidí, které se zneužívání návykových látek intenzívně věnují. Z takovýchto léků byly připravovány drogy. Např. z tehdy volně dostupného Alnagonu se dá vyrobit silný opiát „braun“. Naši toxikomané začali v sedmdesátých letech vyrábět také methyldamfetamin, tzv. pervitin.

Po pádu „železné opony“ a otevření hranic v roce 1989, k nám začaly proudit všechny druhy drog. Také naši výrobci drog nezháleli. Český výrobek pervitin se stával stále známějším a populárnějším. Nejdříve byl vyvážen jen samotný pervitin, později vyjížděli do zahraničí lidé, kteří jej uměli „uvařit“. Samotná Česká republika se začala stávat lukrativním místem pro zahraniční narkomany a obchodníky s drogami. Ideální podmínky pro jejich činnost jim vytvářely naše nedokonalé až benevolentní zákony. Držení drogy pro vlastní potřebu nebylo a není trestné. Nikde nebylo stanoveno množství, které by mohlo být považováno

za „množství pro osobní potřebu“. To umožnilo razantní rozvoj obchodu s drogami, o jakém se okolnímu světu mohlo jen zdát. Každý, kdo byl zadržen

např. s kilogramem heroinu, mohl kdykoliv prohlásit, že je to pro jeho osobní potřebu. Dealeři drog byli v podstatě nepostižitelní a dokonale toho využili. Z původně pouze tranzitní země jsme se postupně stali zemí cílovou. Později bylo množství drogy, jehož držení je již trestným činem, stanoveno nic neříkajícím termínem „větší, než malé množství“, ale nikde není řečeno, kolik to je.

Začala se rozvíjet tzv. drogová turistika. Shovívavé zákony, snadná dostupnost drog a dumpingové ceny k nám přilákaly řadu mladých narkomanů ze všech koutů světa. Bohužel, hodně z nich doplatilo na pokusy s naším pervitinem. Z domova byli zvyklí na drogy „ředěné“ a intravenosní injekční aplikaci čistého pervitinu nepřežili.

Další výhodou pro dealery drog, která určitým způsobem trvá do současné doby, je to, že jim nehrozí zabavení majetku, který získali jejich prodejem. To, že si někdo postavil dům, či pořídil drahý vůz za peníze získané prodejem drog, ale i jinou trestnou činností, se ve většině případů nedá prokázat.

Při zjišťování majetku u obviněného se vyšetřovatelé velmi často setkávají s tím, že je to vlastně chudák, který kromě toho co má na sebe nic nemá. Je sice pravda, že jeho manželka, děti a další blízcí vlastní nějaký ten majetek, domy, luxusní auta a na svých bankovních kontech mají uloženy vysoké částky, ale prokázat, kde na to vzali, nemusí. V této situaci by mohl pomoci zákon, který by požadoval prokázání způsobu nabytí majetku. Ostatně podobné zákony platí v jiných státech. Organizovaný zločin je přece páchán především za účelem získání majetku. Přijetí takové legislativy, která by znemožňovala legalizaci takto získaného majetku, je více než žádoucí. Určitě by to byl velmi pomohlo v boji proti organizované zločinnosti.(Borník. 2001)

2.2 Zneužívání návykových látek v ČR v posledních letech

V r. 2007 nebyla realizována žádná celopopulační studie zaměřená na rozsah užívání drog v dospělé populaci; ČR se zapojila do mezinárodní školní studie ESPAD mezi 16letými studenty. V dospělé populaci má alespoň jednu zkušenost s nelegální drogou přibližně 20 % osob, mezi mládeží je prevalence zkušeností s drogami vyšší (přibližně 35 % žáků posledních ročníků zá-

kladních škol a 45 % studentů prvních ročníků středních škol). Nejčastěji užívanými nelegálními drogami jsou konopné látky; mezi žáky ZŠ je relativně vysoký výskyt zkušeností s těkavými látkami. Zkušenosti dospělé populace, žáků i studentů s opiáty a kokainem jsou v ČR dlouhodobě na velmi nízké úrovni.

Studie ESPAD potvrdila trendy pozorované v r. 2006 ve studii HBSC mezi 15letými žáky základních škol – výrazný nárůst zkušeností s užíváním drog pozorovaný od poloviny 90. let se zastavil, v případě konopných látek se situace stabilizovala, v případě ostatních nelegálních drog byl zaznamenán pokles prevalence zkušeností, a to i v případě extáze a halucinogenních hub.

Významný nárůst užívání kokainu a mírný nárůst u pervitinu je aktuálně patrný mezi návštěvníky tanečních akcí; naopak v aktuální prevalenci užívání extáze byl zaznamenán pokles a potvrdil se tím trend v populaci obecně.

Odhadovaný počet problémových uživatelů v r. 2007 mírně stoupl na cca 30,9 tisíc, na kterých se podílí cca 20,9 tisíc uživatelů pervitinu a cca 10 tisíc uživatelů opiátů (z toho 5,75 tis. heroinu a 4,25 tis. Subutexu®). Oproti předchozímu roku poklesl v r. 2007 střední odhad počtu problémových uživatelů opiátů (heroinu i Subutexu®), vzrostl naopak odhad počtu problémových uživatelů pervitinu. Injekčně drogy užívá cca 29,5 tisíc osob, tedy většina uživatelů opiátů i pervitinu. Odhad počtu problémových uživatelů drog je nejvyšší v Praze (10 tis.) a Ústeckém kraji (4,1 tis.); současně se jedná o kraje s nejvyšším počtem odhadovaných problémových uživatelů opiátů.

Počet uživatelů drog žádajících o léčbu v r. 2007 mírně vzrostl. K nárůstu došlo zejména u uživatelů pervitinu a mírně také u uživatelů konopných drog, zatímco počet uživatelů opiátů žádajících o léčbu klesl. Došlo k nárůstu počtu injekčních uživatelů drog, nadále však klesá podíl injekčních uživatelů mezi osobami žádajícími o léčbu poprvé v životě, a to jak u pervitinu, tak u heroinu. Průměrný věk uživatelů všech skupin drog roste. Počet žadatelů o léčbu byl relativně nejvyšší v Praze, Ústeckém a Jihomoravském kraji. Nejčastější základní drogou žadatelů o léčbu byl ve všech krajích pervitin; podíl uživatelů opiátů byl tradičně nejvyšší v Praze, Ústeckém a Středočeském kraji.

Promořenost HIV u injekčních uživatelů je stále výrazně pod 1 %. V r. 2007 však vzrostl počet nově infikovaných injekčních uživatelů virem HIV – ve srovnání s roční incidencí minulých let se jedná o trojnásobný výskyt. Preva-

lence virové hepatitidy typu C u injekčních uživatelů vyšetřených v r. 2007 v nízkoprahových programech byla pod 20 %.

Od května 2008 probíhá v Praze epidemie virové hepatitidy typu A mezi injekčními uživateli drog – zatímco v r. 2007 bylo v celé ČR hlášeno 5 případů u injekčních uživatelů, v období od ledna do srpna 2008 to bylo 75 případů.

V r. 2007 zůstal počet smrtelných předávkování hlavními skupinami pouličních drog tradičně se podílejících v ČR na předávkováních velmi nízký (14 případů předávkování opiáty, 11 pervitinem a 14 těkavými látkami) – u opiátů došlo k mírnému nárůstu, pervitin a těkavé látky zůstaly na téměř nebo úplně stejné úrovni. V posledních 3 letech jsou hlášena ojedinělá předávkování s nálezem extáze a kokainu. V r. 2007 se vyskytlo jedno úmrtí s nálezem metadonu, s nálezem buprenorfinu (Subutexu®) žádné. U jiných příčin úmrtí než předávkování došlo ve srovnání s r. 2006 k poklesu počtu a podílu pozitivních nálezů u pervitinu, naopak k nárůstu u konopných látek. Co se týče zemřelých při dopravních nehodách, došlo u třech nejčastějších nealkoholových drog k nárůstu podílu pozitivních nálezů u benzodiazepinů a k poklesu u pervitinu a konopných látek – na tyto drogy bylo v r. 2007 pozitivních 5,8 %, resp. 5,8 % a 4,5 % zemřelých řidičů.

Počet drogových trestných činů je v ČR v posledních letech relativně stabilní. Počet stíhaných osob za drogové trestné činy byl v r. 2007 nejnižší za posledních 4 roky a pohyboval se podle různých zdrojů v rozmezí 2 023–2 282 osob. Z drogových trestných činů bylo obžalováno 2 042 osob, což představuje pokles o 12 % oproti r. 2006 a celkově nejnižší počet obžalovaných osob od r. 2000. Soudy bylo za drogové trestné činy pravomocně odsouzeno 1 382 osob, což se významně neodlišuje od hodnot v posledních 5 letech. V r. 2007 narostl podíl osob stíhaných a mírněji také podíl obžalovaných a odsouzených osob za drogové trestné činy podle §187a (držení drog pro vlastní potřebu). Tradičně nejvíce osob stíhaných za drogové trestné činy bylo v Ústeckém kraji, následovala Praha a Moravskoslezský kraj, relativně nejvíce osob (v přepočtu na počet obyvatel) bylo stíháno v kraji Karlovarském.

Drogová kriminalita byla páchána nejčastěji v souvislosti s pervitinem (50–70 %), následovaly konopné látky (20 až 30 %); v posledních letech roste podíl kokainu, i když jeho podíl je stále pod 3 %. Skladba trestů za drogové trestné

činy se v posledních 4 letech významně nemění, nejčastěji je ukládán podmíněný trest odnětí svobody. V r. 2007 bylo zjištěno 966 přestupků přechovávání drog pro vlastní potřebu, což je asi 4krát více, než byl počet osob za držení drog trestně stíhaných.

Nejdostupnější drogou v ČR je marihuana, stále je vysoká i dostupnost pervitinu. U obou drog byl tradičně zaznamenán nejvyšší počet záchytů. Roste domácí produkce marihuany s vyšším obsahem THC pěstované v umělých podmínkách a stále častěji ve velkém. Objem zachycené marihuany se mírně zvětšil a výrazně se zvýšil počet zachycených rostlin konopí; v uplynulých 4 letech poklesl počet i objem záchytů hašiše. Mírně narostl objem zadržného pervitinu i jeho čistota. Pro výrobu pervitinu se v posledních letech používá především pseudoefedrin obsažený ve volně prodejných lécích určených pro (samo)léčbu viróz a nachlazení. Pervitin je produkován výhradně v ČR, zčásti je vyvážen i do zahraničí, především do Německa. Postupně se zvyšují čistota i dostupnost kokainu, zejména v prostředí noční zábavy; jeho cena mírně klesla. V r. 2007 byl zaznamenán dosud největší objem zachyceného kokainu. Dostupnost heroinu, který se do ČR dostává především z Afghánistánu tzv. balkánskou cestou, se nezměnila; byl zaznamenán mírný pokles objemu zadržného heroinu. Extáze je běžně dostupná především v prostředí noční zábavy; počet záchytů této drogy zůstává i přes její značné rozšíření relativně nízký; množství tablet extáze zadržných v r. 2007 bylo přesto největší za poslední 3 roky. Cena většiny drog zůstává podle dostupných údajů stabilní. (Mravčík, et. al.. 2008)

2.3 Preventivní systém v ČR

V červenci 2007 došlo k rozšíření Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, která je hlavním iniciačním, poradním a koordinačním orgánem vlády ve věcech drog.

V platnosti je Národní strategie protidrogové politiky na období 2005 až 2009. V r. 2007 byl přijat Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2007 až 2009, v dubnu a červnu 2008 projednávala rada zprávy o plnění úkolů za r. 2007, resp. úkolů průběžných – jejich plnění bylo vcelku označeno za zdárné. V listopadu 2007 byl zpracován Plán činnosti Vě-

zeňské služby ČR v protidrogové politice na období 2007–2009 a v únoru 2008 byl vládou schválen Národní program řešení problematiky HIV/AIDS v České republice v období let 2008–2012, který má souvislost s prevencí a snižováním rizik HIV/AIDS u injekčních uživatelů drog.

V září 2007 aktualizovala vláda Pravidla pro vynakládání finančních prostředků státního rozpočtu na protidrogovou politiku, která definují mimo jiné rámcové podmínky dotačních řízení na protidrogovou politiku ze státního rozpočtu.

Ve 13 ze 14 krajů jsou do funkcí jmenováni krajsí protidrogoví koordinátoři (Moravskoslezský kraj tuto funkci nezřizuje), kteří využívají sítě protidrogových koordinátorů v jednotlivých obcích s rozšířenou působností na území kraje. Krajské strategie protidrogové politiky mají vypracovány všechny kraje s výjimkou Plzeňského. Místní koordinátoři jsou jmenováni ve většině obcí s rozšířenou působností.

V r. 2007 vláda ČR schválila návrh nového trestního zákoníku a v únoru 2008 jej předložila Parlamentu. Návrh obsahuje významné změny v oblasti nakládání s nelegálními drogami. Zejména se jedná o ustanovení týkající se držení drogy, kde dochází k odlišení drog podle jejich společenských a zdravotních rizik. Zásadní změnu by přineslo také nové ustanovení týkající se nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku – pěstování malého množství konopí nebo hub by tak bylo napříště postihováno podle zákona o přestupcích.

Oproti situaci v 90. letech, kdy společnost zastávala spíše represivní postoje, roste tolerance k uživatelům drog a také podpora preventivních opatření. Kouření marihuany je stále považováno za obecně nepřijatelné chování, ovšem na druhé straně se za posledních 10 let zdvojnásobil počet osob, které podporují legalizaci marihuany.

V r. 2007 dosáhly výdaje z veřejných rozpočtů na protidrogovou politiku 557,6 mil. Kč, z toho ze státního rozpočtu bylo vydáno 367,0 mil. Kč, kraje a obce přispěly částkou 128,4, resp. 62,3 mil. Kč. Výdaje na protidrogovou politiku ze státního rozpočtu se v posledních 5 letech vzhledem k HDP a celkovým státním výdajům relativně snižují.

V lednu 2008 založila RVKPP pracovní skupinu zaměřenou na prevenci a snižování rizik užívání drog v prostředí zábavy. Výsledkem její práce je pilotní projekt Safer Party Tour 2008 realizovaný v červenci a srpnu 2008 na velkých hudebních a tanečních festivalech. Snižování rizik, léčba a resocializace uživatelů drog jsou v ČR zajišťovány širokým spektrem služeb s relativně dobrou dostupností. Síť nízkoprahových programů je stabilní (během posledních 5 let vzrostl podíl problémových uživatelů, kteří jsou s těmito zařízeními v kontaktu z cca 60 % na cca 70 %). Síť lůžkových zdravotnických zařízení a terapeutických komunit nedoznala v r. 2007 výrazných změn. Došlo k dalšímu nárůstu počtu jehel a stříkaček distribuovaných ve výměnných programech v ČR v r. 2007 na 4,5 mil. kusů (3,9 mil. kusů v r. 2006). Odhadem bylo dalších 1,5 mil. kusů prodáno injekčním uživatelům drog v lékárnách.

V r. 2007 dále klesl počet testů provedených uživatelům drog na HIV a velmi výrazně zejména na virovou hepatitidu typu C (VHC); v r. 2008 se podařilo absenci rychlých testů na VHC z kapilární krve částečně nahradit nabídkou rychlých testů na VHC z krevního séra.

Nejasná zůstává situace v poskytování speciální ambulantní zdravotnické péče – počet a regionální dostupnost AT poraden, tj. ambulantních zdravotnických zařízení specializovaných pro léčbu závislostí, a jejich využití uživateli drog nejsou přesně známy.

Pro substituční léčbu závislosti na opiátech jsou v ČR k dispozici 3 léky – metadon připravovaný z dovážené substance, který je dostupný jen ve 13 z celkem 15 specializovaných substitučních center, a dva léky dostupné v lékárnách, kde je účinnou látkou buprenorfin – Subutex® a od r. 2008 také Suboxone®, které může předepsat každý lékař bez ohledu na specializaci.

Z 15 center substituční léčby byla 4 v Praze a 2 ve věznicích Praha-Pankrác a Příbram. Nově bylo v lednu 2007 otevřeno další substituční centrum v Jičíně (Královéhradecký kraj). Specializovanými centry zůstávají stále nepokryty kraje Plzeňský, Liberecký, Pardubický, Vysočina a Zlínský. Počet pacientů v r. 2007 ve specializovaných substitučních centrech vzrostl na 1 064 osob, z toho 620 léčených metadonem a 444 Subutexem®. V listopadu 2007 byla uvedena do provozu elektronická internetová aplikace registru substituce. (Mravčík, et. al.. 2008)

2.3.1 Prevence užívání návykových látek ve školách

Strategie prevence užívání návykových látek na školách vychází z dokumentu vypracovaného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (dále jen MŠMT) „*Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2005 – 2008*“.

Strategie prevence je v souladu s Národním programem rozvoje vzdělávání, tzv. Bílou knihou, s Akčním plánem Evropské unie boje proti drogám, s Usnesením vlády ČR č. 1305 o Národní strategii protidrogové politiky na období 2005 – 2009. Je plně v souladu se Standardy primární prevence.

Základními cíli této strategie primární prevence jsou:

- *výchova ke zdravému životnímu stylu*
- *rozvoj a podpora sociálních kompetencí*
- *zkvalitněním koordinace a kontroly specifické primární prevence napříč resorty dosáhnout vyšší kvality a efektivity prováděných programů*

Cílem působení v oblasti prevence sociálně patologických jevů je dítě odpovědné za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku

- s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům
- schopné dělat samostatná (a pokud možno správná) rozhodnutí
- přiměřenými sociálně psychologickými dovednostmi
- schopné řešit, případně schopné nalézt pomoc pro řešení problémů
- s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám
- podílející se na tvorbě prostředí a životních podmínek.

Realizaci preventivních aktivit na školách zajišťuje fungující síť koordinátorů a metodiků, kteří jsou metodicky vedeni a koordinováni MŠMT, a kterou tvoří:

- krajsí školští koordinátoři prevence (pracovníci odboru školství, mládeže a tělovýchovy krajských úřadů)

- metodici prevence (pracovníci pedagogicko-psychologických poraden)
- školní metodici prevence (vybraní pedagogové ve školách a školských zařízeních)

Hlavními nositeli zodpovědnosti za prevenci ve školách jsou právě školní metodici prevence, kteří vypracovávají „Školní preventivní programy“ a jsou zodpovědní za jejich realizaci v průběhu školního roku. Provádějí diagnostiku rizik pro možný výskyt sociálně patologických jevů u jednotlivých dětí ve škole a školském zařízení. Spolu s ostatními pedagogy zajišťují také spolupráci s dalšími organizacemi (městská a státní policie, pedagogicko-psychologické poradny, speciálně-pedagogická centra, různé neziskové organizace atd.), které se mohou podílet na realizaci různých preventivních aktivit.

Nelze předpokládat, že škola je zcela zodpovědná za výchovu dětí ke zdravému životnímu stylu. Zejména rané zkušenosti získávané v rodinném prostředí, jsou pro další vývoj dítěte rozhodující. Škola má rodičům pomáhat v rozvoji dítěte jeho vzděláváním a socializací ve skupině dětí a vychovávat dítě k dovednosti žít ve formální společenské instituci.

Předpokladem účinné prevence je spolupráce řady společenských složek. Vedle rodiny, škol a školských zařízení je třeba sladěných a propojených opatření v oblasti sociálně právní ochrany dětí, zdravotnických zařízení, místní samosprávy, nestátních neziskových organizací, poradenských institucí ve školství, duchovních sdružení, policie, kulturních středisek, zájmových organizací, podnikatelských subjektů apod.

Školy a školská zařízení musí usilovat o integraci primárně preventivních aktivit, které samy poskytují, se službami specializovaných zařízení, zejm. PPP, SPC, SVP a IPS Úřadů práce. Mnohé je oblasti prevence sociálně patologických jevů dlužná mediální oblast, kde je naprostá absence systémového působení ve smyslu výchovy a vzdělávání k pozitivnímu a zdravému životnímu stylu (http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/2005_2008web.doc).

3 Empirická část

Na přelomu let 1998 a 1999 byl v rámci závěrečné práce bakalářského studia proveden výzkum na základních a zvláštních školách ve Frýdku-Místku.

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda způsob trávení volného času má vliv na to, že děti začínají experimentovat s návykovými látkami, a jak toto experimentování ovlivňuje okolní prostředí, v němž děti žijí.

Účelem nového výzkumu je zjistit, jak se tato situace změnila za deset let.

Vzhledem ke skutečnosti, že současný výzkum probíhal na dvojnásobném vzorku respondentů a některé školy zanikly, byla práce zaměřena nejen na děti ze stejných škol jako v předchozím výzkumu, ale i na děti z jiných škol v regionu Frýdek-Místek.

3.1 Výzkumné cíle

Cílem výzkumu bylo zjistit, jakou zkušenost má v současné době školní mládež s užíváním návykových látek, ať už jednorázovou nebo opakovanou a na způsob, jakým tráví svůj volný čas.

Výzkum byl zaměřen nejen na zjištění rozsahu a charakteristiky experimentování mládeže s návykovými látkami, ale i na to, zda způsob trávení volného času ovlivňuje toto experimentování a zda děti, které se ve svém volném čase věnují různým aktivitám (kroužky, sport, turistika atd.), mají stejné zkušenosti s užíváním návykových látek, jako ty, jenž nemají téměř žádné volnočasové aktivity a které ve svém volném čase pouze „zabíjejí nudu“.

Výzkum byl také zaměřen na zjištění vlivu prostředí (rodina, kamarádi) na experimentování s návykovými látkami a na názory mládeže na užívání některých návykových látek.

Dalším cílem je porovnání současné situace v této oblasti se stavem zjištěným před deseti lety.

3.2 Stanovení hypotézy

- **1. hypotéza:** Předpokládám změny za uplynulých deset roků v způsobu trávení volného času experimentujících dětí s návykovými látkami.
- **2. hypotéza:** Předpokládám změny za uplynulých deset roků v postojích věkově srovnatelných respondentů vůči návykovým látkám .
- **3. hypotéza:** Předpokládám změny za uplynulých deset roků v užívání návykových látek respondenty.
- **4. hypotéza:** Předpokládám změny za uplynulých deset roků v Informovanosti respondentů o nebezpečnosti užívání návykových látek.

3.3 Popis organizace výzkumu a použitých metod

Pro zjištění potřebných údajů byl použit stejný dotazník, jako při výzkumu před deseti lety, jenž má 40 otázek.

Na vyplnění celého dotazníku byla určena jedna vyučovací hodina. Žáci vyplňovali dotazník pod dohledem vyučujícího v hodinách občanské výchovy nebo suplované hodině. Byl jim předložen s jednotnou vstupní instrukcí přečtenou učitelem. Šetření probíhalo anonymně, respondenti uváděli pouze rok narození a pohlaví.

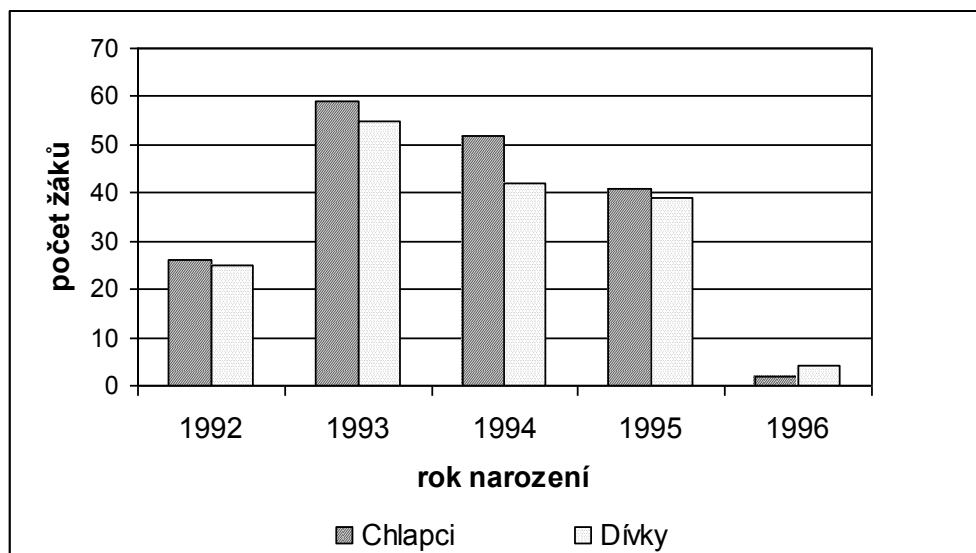
Otázky měly různý počet variant odpovědí (2-5) a dotýkaly se různých oblastí života např. rodinného zázemí, trávení volného času, vrstevníků, informovanosti o škodlivosti návykových látek atd.. Otázky také mapují kouření tabáku, pití alkoholu a užívání drog respondenty, množství, frekvenci a motivaci pro užívání včetně postojů. Žáci si vybírali některé (jednu i více) z možných variant odpovědí, pouze u otázek č. 38 a 39 šlo doplnit odpovědi slovně.

3.4 Základní popis souboru

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 345 žáků 7. až 9. tříd ze tří základních škol v regionu Frýdek-Místek.

Celkem se šetření zúčastnilo 180 chlapců (52,2 %) a 165 dívek (47,8 %). Průměrný věk respondentů je 14,5 let u chlapců i dívek (Příloha 1, Tabulka 1).

Obrázek 1. Složení souboru podle roku narození



Vysvětlivky:

rok narození – rok narození respondentů

počet žáků – počet respondentů, kteří se v daném roce narodili

Výzkumu před deseti lety se zúčastnilo 152 žáků 7. až 9. tříd – 83 chlapců (54,6 %) a 69 dívek (45,4 %). Průměrný věk respondentů byl rovněž 14,5 let jak u chlapců, tak u dívek.

Oba dva soubory jsou, vzhledem k průměrnému věku respondentů a procentuálnímu podílu chlapců a dívek, téměř totožné.

3.5 Popis výsledků

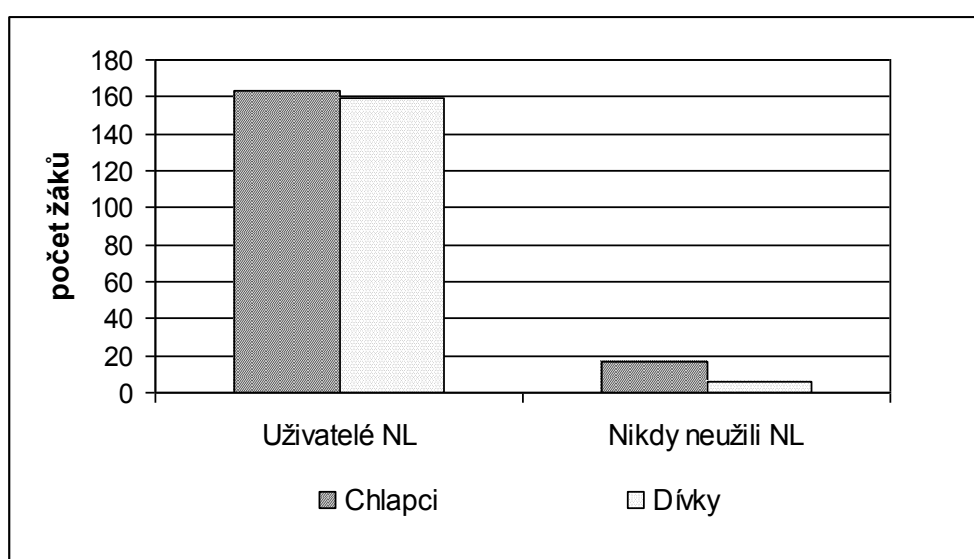
Výzkum byl zaměřen na čtyři základní oblasti týkající se užívání návykových látek.

- a) Způsob trávení volného času respondenty
- b) Postoj respondentů vůči návykovým látkám
- c) Užívání návykových látek respondenty
- d) Informovanost respondentů o nebezpečnosti užívání návykových látek

Z výsledku výzkumu vyplynulo, že zkušenost (jednorázovou nebo opakovanou) s užíváním tabáku, alkoholu či jiných návykových látek má celkem 322 (93,3%) respondentů. Z celkového počtu 180 chlapců má tuto zkušenost 163 (90,6 %) a ze 165 dívek má tuto zkušenost 159 (96,4 %) (Příloha 1, Tabulka 2).

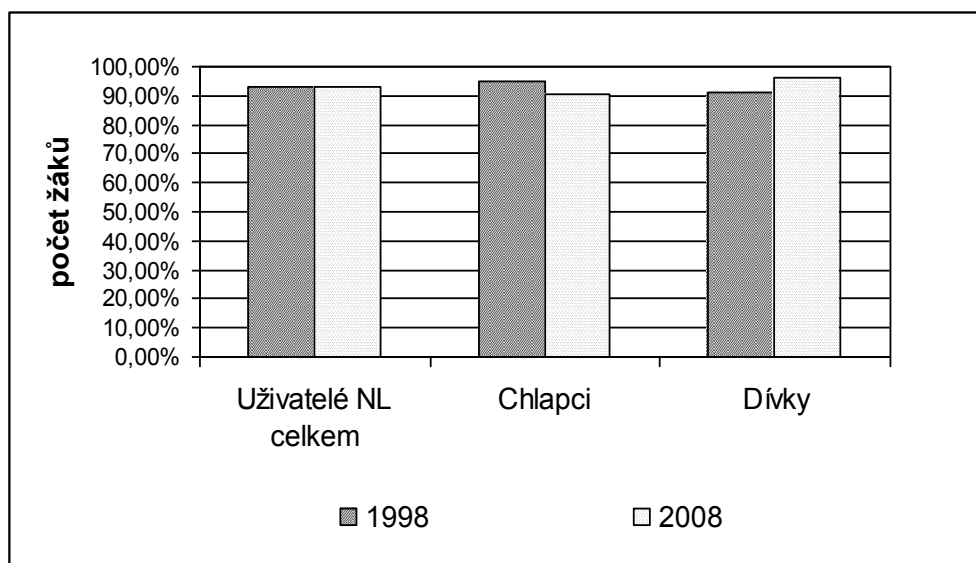
V další analýze výsledků výzkumu budou návykové látky označovány zkratkou „NL“ a skupina 322 respondentů, jenž má zkušenosti s užíváním návykových látek označována jako „uživatelé NL“.

Obrázek 2. Podíl uživatelů NL a těch, kteří nikdy neužili návykovou látku



Při porovnání s výsledky získaných před deseti lety zjistíme, že celkový procentuální podíl uživatelů NL vůči celku je téměř totožný (93 % tehdy, 93,3 % nyní). Změnily se ale procentuální podíly chlapců a dívek. V dřívějším výzkumu uvádělo zkušenost s užíváním návykových látek 95,2 % (79 z 83) chlapců (nyní 90,6 %) a 91,3 % (63 z 69) dívek (nyní 96,4 %). Zatím co u chlapců došlo k poklesu podílu uživatelů NL o 4,6 %, u dívek se naopak tento podíl zvýšil o 5,1% (Příloha 1, Tabulka 3).

Obrázek 3. Podíl uživatelů NL v rove 1998 a v roce 2008

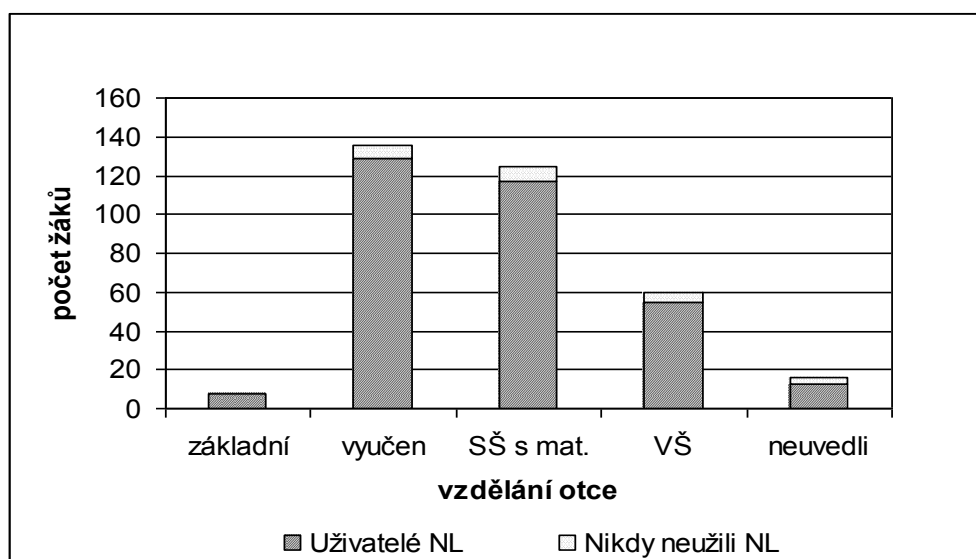


Vysvětlivky:

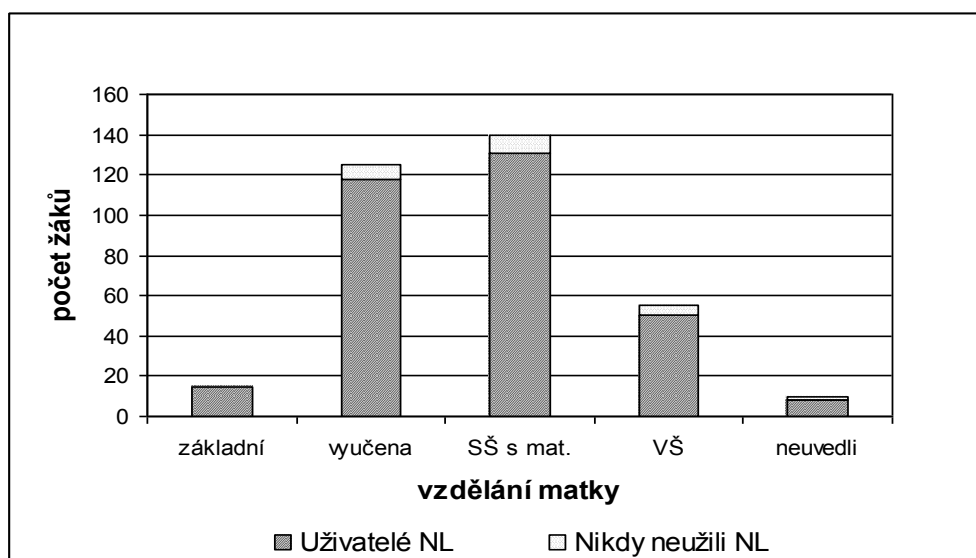
počet žáků – procentuální podíl uživatelů NL v daném roce z celkového souboru respondentů

V obou výzkumech byla jedním ze sledovaných údajů výše dosaženého vzdělání rodičů (Příloha 1, Tabulka 4). V hodnoceném souboru je vysoký podíl respondentů – uživatelů NL, jejichž rodiče mají středoškolské vzdělání s maturitou nebo vysokoškolské vzdělání. Vztah mezi dosaženým vzděláním respondentů a užíváním návykových látek dotazovanými znázorňují obrázky 4 a 5.

Obrázek 4. Vzdělání otce a podíl uživatelů NL



Obrázek 5. Vzdelání matky a podíl uživatelů NL

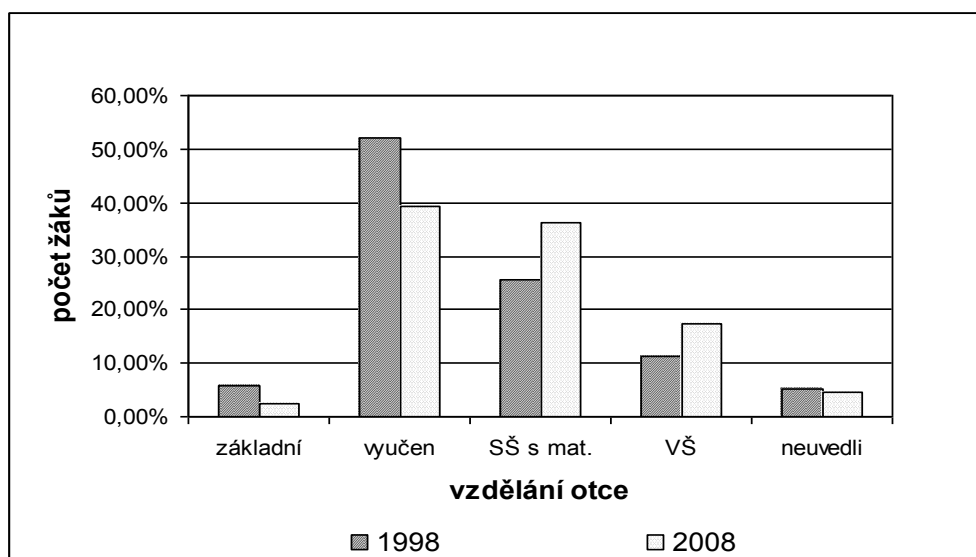


Vysvětlivky k obrázkům 4 a 5:

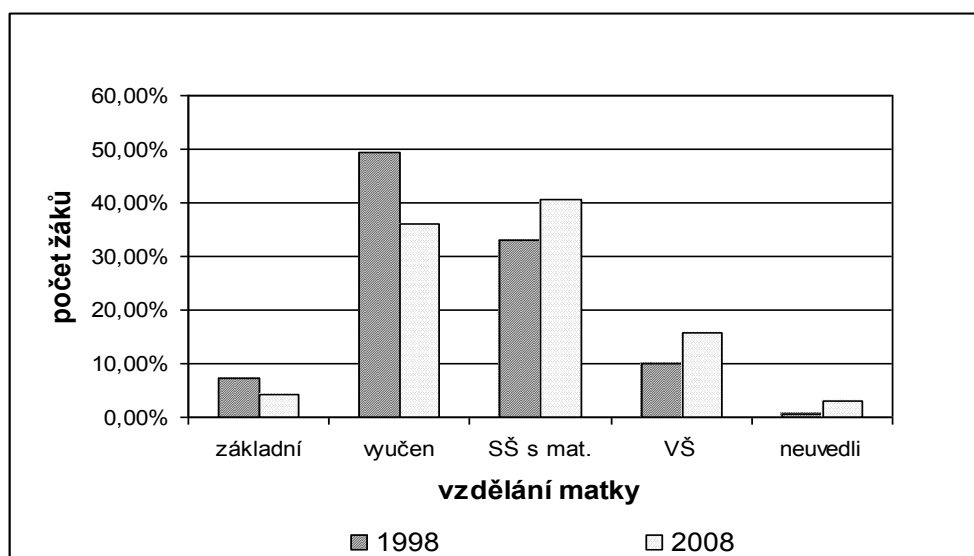
- vzdělání otce – úroveň dosaženého vzdělání otcem respondentů
- vzdělání matky – úroveň dosaženého vzdělání matkou respondentů
- počet žáků – počet respondentů, jejichž otec/matka dosáhli uvedeného vzdělání

Při analýze výsledků vyplynulo, že došlo ke zvýšení podílu rodičů respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou a vysokoškolským vzděláním na úkor podílu rodičů se základním vzděláním a vyučených (Příloha 1. Tabulka 5).

Obrázek 6. Vzdelání otce v roce 1998 a 2008



Obrázek 7. Vzdělání matky v roce 1998 a 2008



Vysvětlivky k obrázkům 6 a 7:

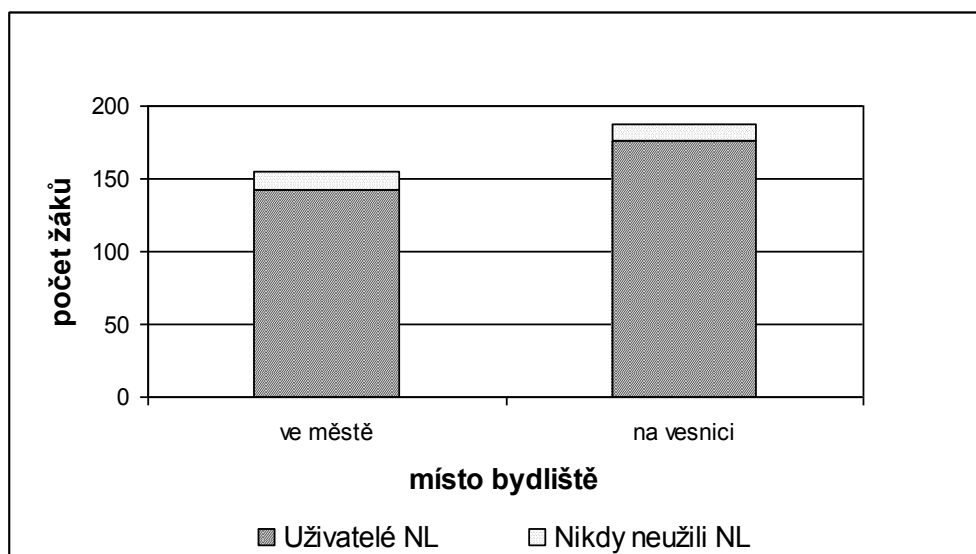
- vzdělání otce – úroveň dosaženého vzdělání otcem respondentů v roce 1998 a 2008
- vzdělání matky – úroveň dosaženého vzdělání matkou respondentů v roce 1998 a 2008
- počet žáků – procentuální podíl respondentů, jejichž otec/matka dosáhli uvedeného vzdělání

Výsledky výzkumu poukazují na to, že vzdělání rodičů není faktorem, který by zásadně ovlivňoval experimentování mládeže s návykovými látkami, a že jeho vliv je vcelku velmi malý. I když došlo k nárůstu podílu rodičů respondentů s vysokoškolským a úplným středoškolským vzděláním, tak celkový podíl uživatelů NL se téměř nezměnil (nárůst o 0,3 %).

Dalším faktorem, kterým jsem se ve svých výzkumech zabýval je místo bydliště respondentů a jeho potenciační vliv na experimentování s návykovými látkami dětmi.

Z celkového souboru respondentů bydlí ve městě 155 (44,9 %) dotazovaných (z toho 143 (92,2 %) patří mezi uživatele NL) a na vesnici žije 187 (54,2 %) dotázaných (z toho 176 (94,1 %) patří mezi uživatele NL). Tři respondenti na tuto otázku neodpověděli. (Příloha 1, Tabulka 6). Vztah mezi místem bydliště a užíváním NL ukazuje obrázek 8.

Obrázek 8. Vztah mezi místem bydliště a uživateli NL



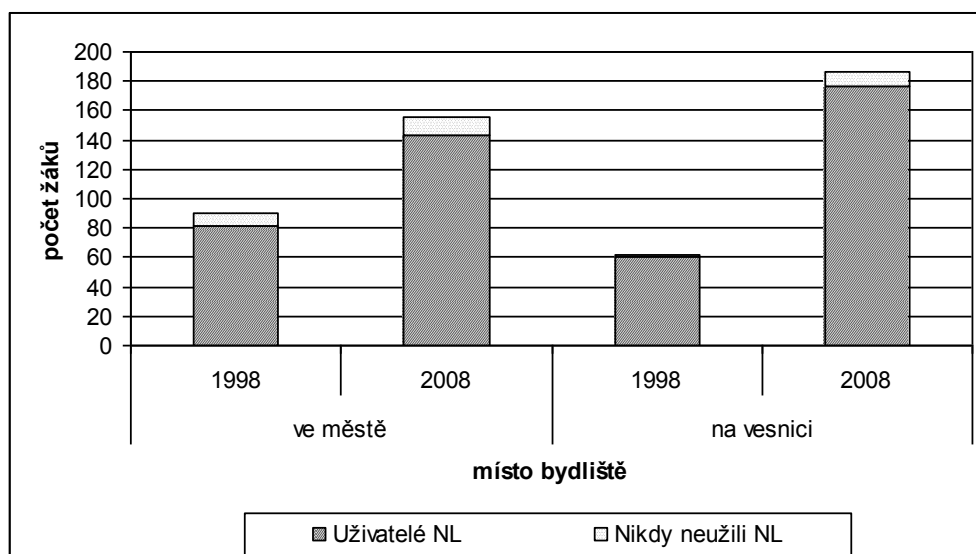
Vysvětlivky:

místo bydliště – místo bydliště uvedené respondenty
počet žáků – počet respondentů, kteří v dané lokalitě bydlí

V roce 1998 z celkového souboru 152 respondentů odpovědělo, že bydlí ve městě 90 (59,2 %) dotázaných (z toho 82 (91,1 %) patřilo mezi uživatele NL) a na vesnici 62 (40,8 %) dotázaných (z toho 60 (96,8 %) patří mezi uživatele NL).

Srovnání vztahu místa bydliště a užíváním návykových látek respondenty v letech 1998 a 2008 (Příloha 1, Tabulka 7) zachycuje obrázek 9.

Obrázek 9. Vztah místa bydliště a uživatelů NL v roce 1998 a 2008



Vysvětlivky:

místo bydliště – místo bydliště uvedené respondenty v daném roce
počet žáků – počet respondentů, kteří v dané lokalitě bydlí

Jak je patrné z obrázku 9, výzkum prokázal, že místo bydliště dítěte nemá podstatný vliv na jeho experimentování s návykovými látkami.

3.5.1 Způsob trávení volného času respondenty

Způsob trávení volného času je jedním z důležitých faktorů ovlivňujících vztah jedince k užívání návykových látek.

Nejen souhlas, ale i aktivní podpora všem způsobům produktivního trávení volného času je důležitá. V současné době stojí řada sportů či jiných hobby spoustu peněz a rodiče mají tendenci tyto věci odsouvat stranou. Musíme si uvědomit, že i když je taková podpora zatěžující pro rodinný rozpočet, její preventivní účinek se vyplatí. Zaujetí určitým koníčkem a vazba na prostředí, které je s touto aktivitou spojené, je nejlepší prevencí vůči zneužívání návykových látek. Působí tu tlak vrstevníků pozitivně a soudržnost takové party vede k tomu, že dítě může přijmout postoje zdánlivě neakceptovatelné zcela přirozeně a samozřejmě (Presl, 1994).

Problematice trávení volného času bylo věnováno 8 otázek (ot. 6 – 13), které byly zaměřeny na různé oblasti trávení volného času respondenty. Dotazovaní se vyjadřovali, kolikrát se věnovali uvedené činnosti za poslední tři měsíce. Vybírali z těchto možností: vůbec ne, jednou nebo dvakrát, třikrát až pětkrát, více než pětkrát.

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že aktivně tráví svůj volný čas výrazná menšina dotazovaných. Nejčastěji se respondenti (nepočítáme-li práce v domácnosti) věnovali hraní různých her na počítači, herních konzolách či automatech. 166 (51,6 %) dotázaných se této činnosti věnovalo více než pětkrát za poslední tři měsíce. Naopak pouze 29 (9 %) se jí nevěnovalo vůbec. Zajímavým a hlavně potěšujícím zjištěním je, že mezi nejoblíbenější způsoby trávení volného času patří aktivní sport, turistika, kterému se pětkrát a více věnovalo za poslední tři měsíce celkem 158 (49,1 %) dotázaných a pouze 17 (5,3 %) uvedlo, že se této činnosti nevěnovalo vůbec. Na druhé straně kroužkům a mi-

možkolnímu vzdělávání se nevěnuje 135 (41,9 %) dotázaných a knihy neče 108 (33,5 %) respondentů.

V tabulce 1 je přehled možností trávení volného času a vyjádření respondentů – uživatelů NL jak často se uvedeným činnostem věnují.

Tabulka 1. Způsob trávení volného času

Jak často se činnosti věnují	vůbec ne		jednou nebo dvakrát		třikrát až pětkrát		více než pětkrát	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %	počet	v %
návštěva kina	79	24,53%	180	55,90%	43	13,35%	20	6,21%
aktivní sportování, turistika	17	5,28%	68	21,12%	79	24,53%	158	49,07%
návštěva diskotéky, baru atd.	77	23,91%	127	39,44%	68	21,12%	50	15,53%
hra na hud. nástroj, zpěv	202	62,73%	46	14,29%	19	5,90%	54	16,77%
ruční práce, práce v domácnosti	21	6,52%	56	17,39%	78	24,22%	167	51,86%
četba knihy	108	33,54%	97	30,12%	41	12,73%	72	22,36%
mimoškolní vzdělávání	135	41,93%	72	22,36%	35	10,87%	78	24,22%
hry (na počítači, automatech atd.)	29	9,01%	67	20,81%	60	18,63%	166	51,55%

Výsledky výzkumu z roku 1998 v této oblasti jsou obsaženy v Příloze 1, Tabulka 8.

Pro lepší orientaci jsem oblast trávení volného času rozdělil do čtyř kategorií:

- I. aktivní sport, turistika
- II. kulturní činnost
- III. kroužky, mimoškolní vzdělávání, domácí práce
- IV. návštěva diskotéky, hry na počítači, automatech aj.

Jejích hodnocení jsem zúžil na: vůbec ne, občas (jednou až pětkrát), často

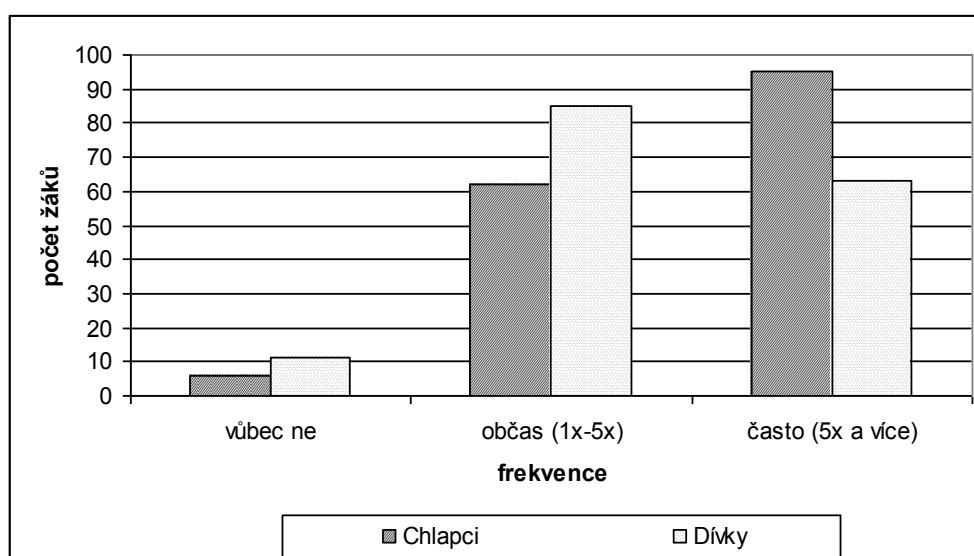
(více než pětkrát). Zároveň jsem sledoval rozdíly ve způsobu trávení volného času chlapci a dívkami. Ve výsledcích jsou zahrnuti pouze uživatelé NL.

Vyhodnocení těchto kategorií se věnuje následující část.

3.5.1.1 Aktivní sport, turistika

Tato oblast zahrnuje odpovědi na otázku č. 7. Tyto aktivity jsou vzhledem k možnosti užívání návykových látek nejméně rizikové. Mezi dotazovanými to byl třetí nejčastější způsob trávení volného času. Pouze 17 (5,3 %) jich uvedlo, že se těmto aktivitám nevěnuje vůbec (Příloha 1, Tabulka 9). Pohybové aktivity jsou více oblíbenější u chlapců než u dívek.

Obrázek 10. Aktivní sport, turistika

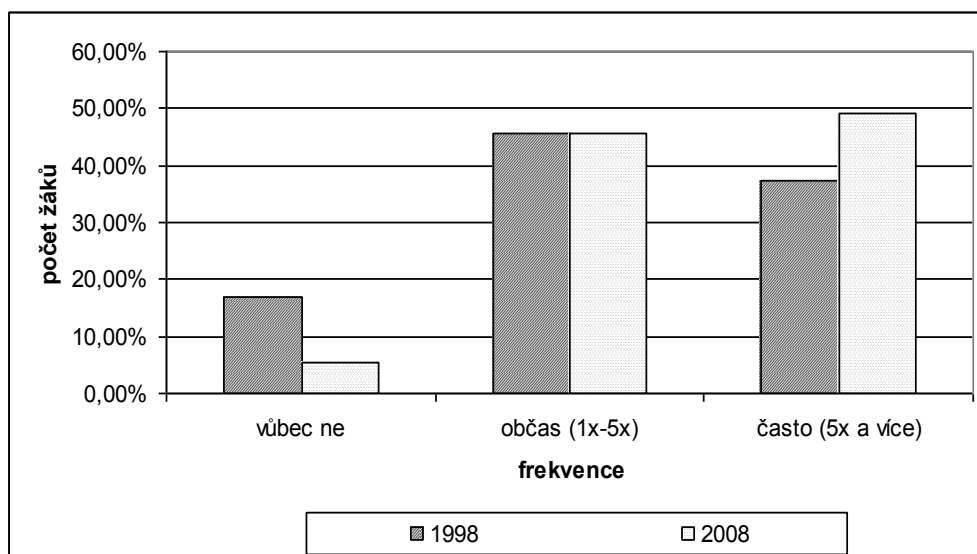


Vysvětlivky:

frekvence – jak často se respondenti věnovali této aktivitě za poslední tři měsíce
počet žáků – počet respondentů, kteří odpověděli jednou z možností

Při srovnání s výsledky výzkumu z roku 1998 je zřejmé, pohybové aktivity získávají na oblibě (Příloha 1, Tabulka 10).

Obrázek 11. Aktivní sport, turistika v roce 1998 a 2008



Vysvětlivky:

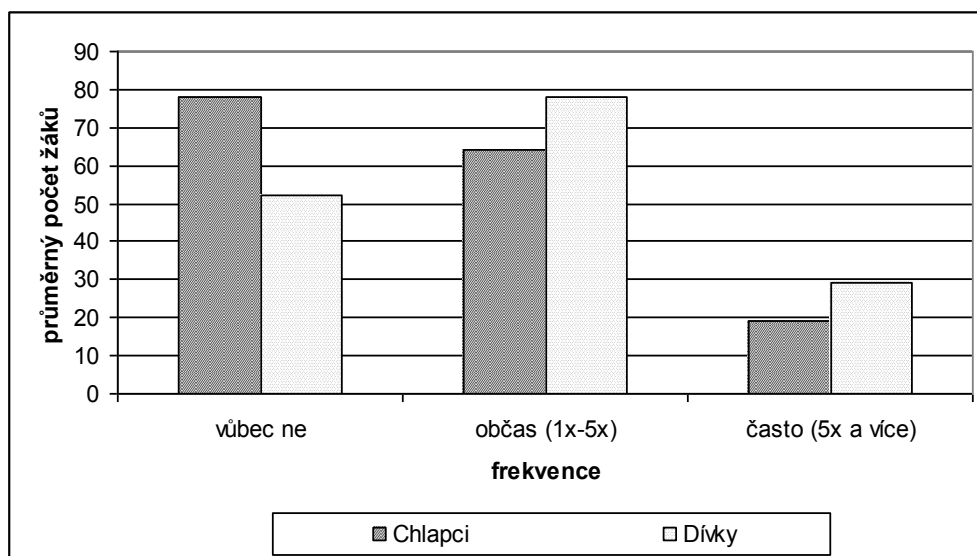
frekvence – jak často se respondenti věnovali této aktivitě za poslední tři měsíce v daném roce
počet žáků – procentuální podíl respondentů, kteří odpověděli jednou z možností

Zásluhu na zvyšující se oblibě pohybových aktivit má rozrůstající se síť sportovišť a sportovních center, která jsou přístupná mládeži, a také relativně nové druhy sportů, kterým se děti začínají věnovat florball, futsal, squash aj..

3.5.1.2 Kulturní činnosti

Do této oblasti jsem zahrnul odpovědi na otázky č. 6 (návštěva kina), 9 (hra na hudební nástroj, zpěv) a 11 (četba knihy). Jednotlivé odpovědi byly zprůměrnovány. Tyto činnosti patří mezi ty, které lze považovat z hlediska nebezpečí užívání návykových látek za méně rizikové.

Obrázek 12. Kulturní činnosti

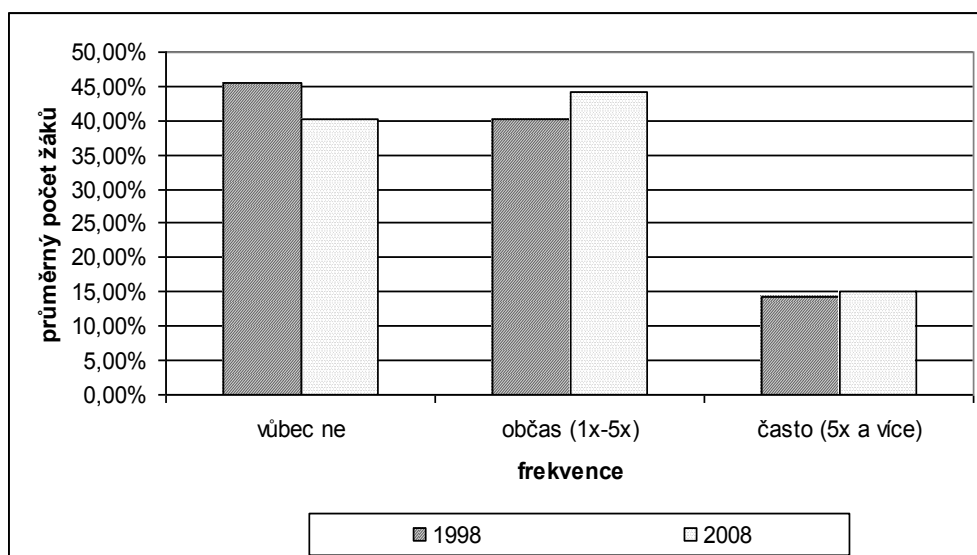


Vysvětlivky:

- frekvence – jak často se respondenti věnovali těmto aktivitám za poslední tři měsíce
průměrný počet žáků – průměrný přepočtený počet respondentů, kteří odpověděli jednou z možností

Tyto činnosti nepatří u respondentů mezi nejoblíbenější. Více se jim věnují dívky než chlapci (Příloha 1, Tabulka 11).

Obrázek 13. Kulturní činnosti v roce 1998 a 2008



Vysvětlivky:

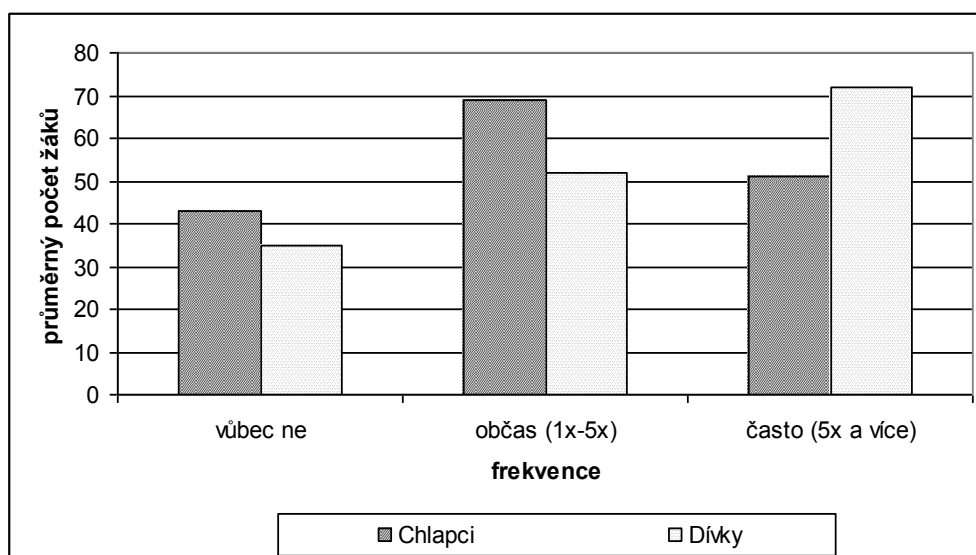
- frekvence – jak často se respondenti věnovali těmto aktivitám za poslední tři měsíce v daném roce
průměrný počet žáků – průměrný přepočtený počet respondentů v %, kteří odpověděli jednou z možností

Jak ukazuje obrázek 13, nedošlo v této oblasti trávení volného času respondenty k žádným zásadním změnám (Příloha 1, Tabulka 12).

3.5.1.3 Kroužky, mimoškolní vzdělávání, domácí práce

Do této oblasti byly zahrnuty odpovědi na otázky č. 10 (ruční práce, práce v domácnosti atd.) a 12 (kroužky a mimoškolní vzdělávání). Odpovědi byly zprůměrnovány. I o této oblasti můžeme říci, že co do vztahu k nebezpečí zneužívání návykových látek, patří mezi méně rizikové. Podrobné údaje jsou uvedeny v Příloze 1, Tabulka 13.

Obrázek 14. Kroužky, mimoškolní vzdělávání, domácí práce



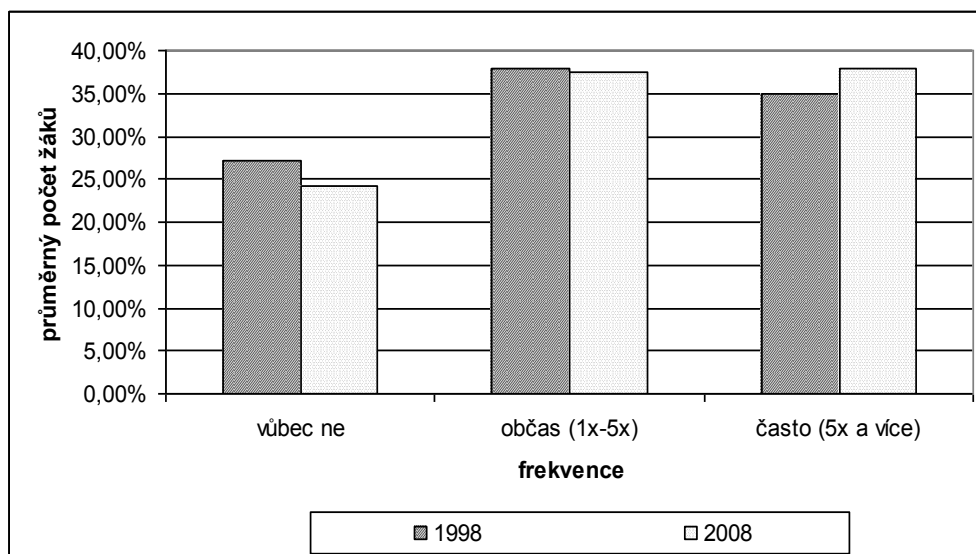
Vysvětlivky:

- frekvence – jak často se respondenti věnovali těmto aktivitám za poslední tři měsíce
- průměrný počet žáků – průměrný přepočtený počet respondentů, kteří odpověděli jednou z možností

Jak z výzkumu vyplynulo, jsou tyto činnosti oblíbeny více mezi dívkami než mezi chlapci.

Při srovnání výsledků obou výzkumů je patrné, že se v této oblasti za posledních deset let mnoho nezměnilo (Příloha1, Tabulka 14).

Obrázek 15. Kroužky, mimoškolní vzdělávání, domácí práce v roce 1998 a 2008



Vysvětlivky:

- frekvence – jak často se respondenti věnovali těmto aktivitám za poslední tři měsíce v daném roce
- průměrný počet žáků – průměrný přepočtený počet respondentů v %, kteří odpověděli jednou z možností

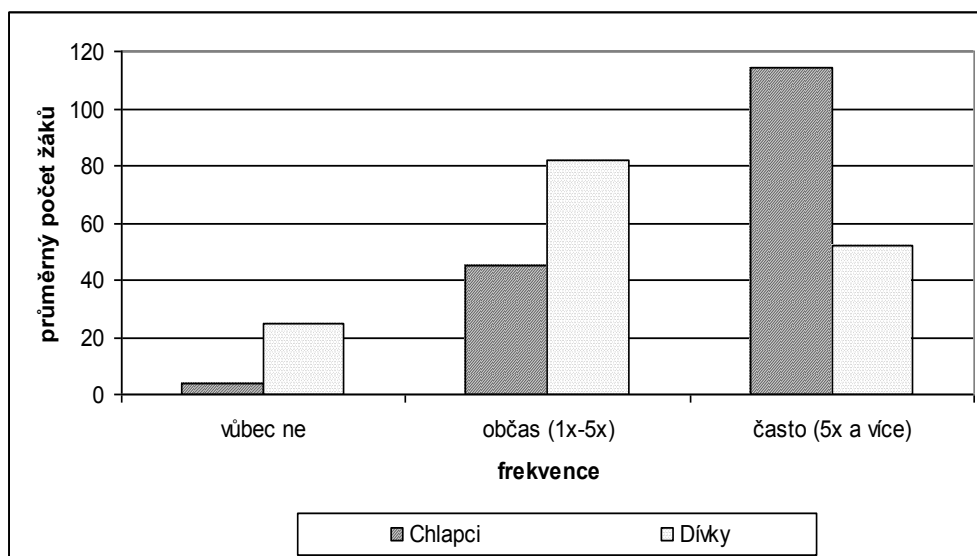
Oproti roku 1998 došlo v roce 2008 k mírnému nárůstu zájmu mezi respondenty o tyto činnosti.

3.5.1.4 Návštěva diskotéky, hry na počítači, automatech aj.

Tato kategorie zahrnuje odpovědi na otázky č. 8 (návštěva diskotéky, hudebního klubu, baru, restaurace) a č. 13 (hraní různých her na počítači, herních konzolách, automatech aj.). Odpovědi respondentů byly opět zprůměrnovány.

Tyto způsoby trávení volného času můžeme ve vztahu k zneužívání návykových látek označit jako nejrizikovější. Poskytují mnoho příležitostí k získání a zneužívání návykových látek. Také samotná hra na výherních automatech se může stát návykovou. Dokonce se v posledních letech objevují názory, že i hraní her na PC či konzolách může vést ke vzniku závislosti. O tyto činnosti projevují větší zájem chlapci než dívky (Příloha 1, Tabulka 15).

Obrázek 16. Návštěva diskotéky, hry na počítači, automatech aj.

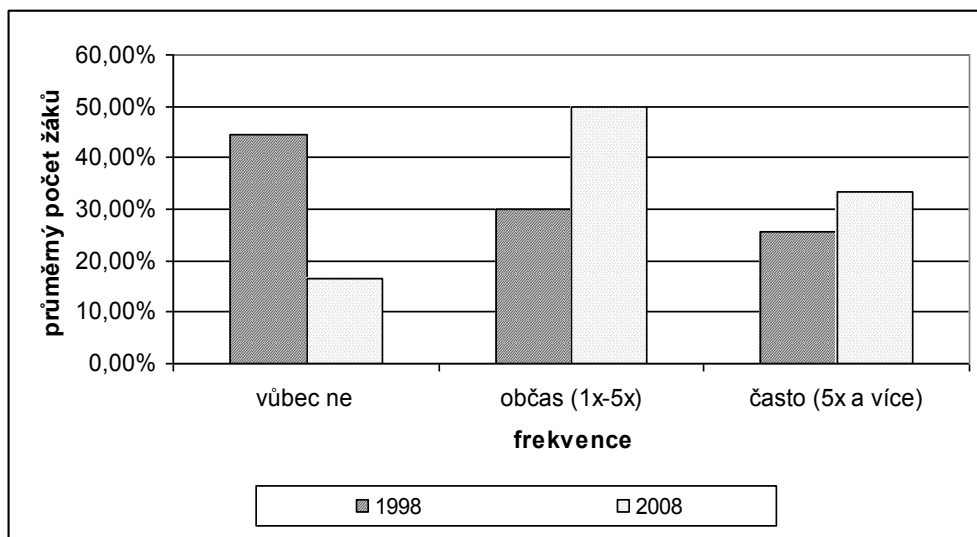


Vysvětlivky:

- frekvence – jak často se respondenti věnovali těmto aktivitám za poslední tři měsíce
 průměrný počet žáků – průměrný přepočtený počet respondentů, kteří odpověděli jednou z možností

Při srovnání výsledků obou výzkumů zjistíme, že tato oblast způsobů trávení volného času zaznamenala nejmarkantnější změny. Oproti roku 1998 došlo k značnému zvýšení zájmu o tyto činnosti. Je to zejména způsobeno širokou nabídkou a snazší dostupností počítačů pro hraní her a herních konzol (Příloha 1, Tabulka 16).

Obrázek 17. Návštěva diskotéky, hry na počítači, automatech aj. v roce 1998 a 2008



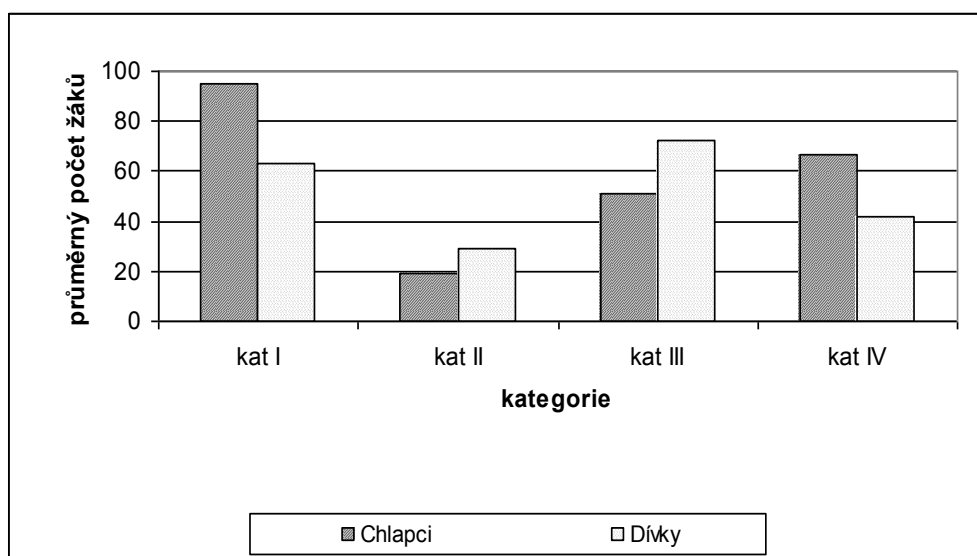
Vysvětlivky:

- frekvence – jak často se respondenti věnovali těmto aktivitám za poslední tři měsíce v daném roce
- průměrný počet žáků – průměrný přepočtený počet respondentů v %, kteří odpověděli jednou z možností

3.5.1.5 Porovnání zájmů o jednotlivé způsoby trávení volného času

Srovnáme-li zájem o jednotlivé kategorie mezi chlapci a děvčaty zjistíme, že chlapci tráví nejraději svůj volný čas aktivním sportem či turistikou (kategorie I) a děvčata dávají přednost kroužkům, mimoškolnímu vzdělávání a práci v domácnosti (kategorie III). Nejmenší zájem projevují shodně o kulturní činnosti (kategorie II)(Příloha 1, Tabulka 17).

Obrázek 18. Srovnání zájmu o jednotlivé způsoby trávení volného času



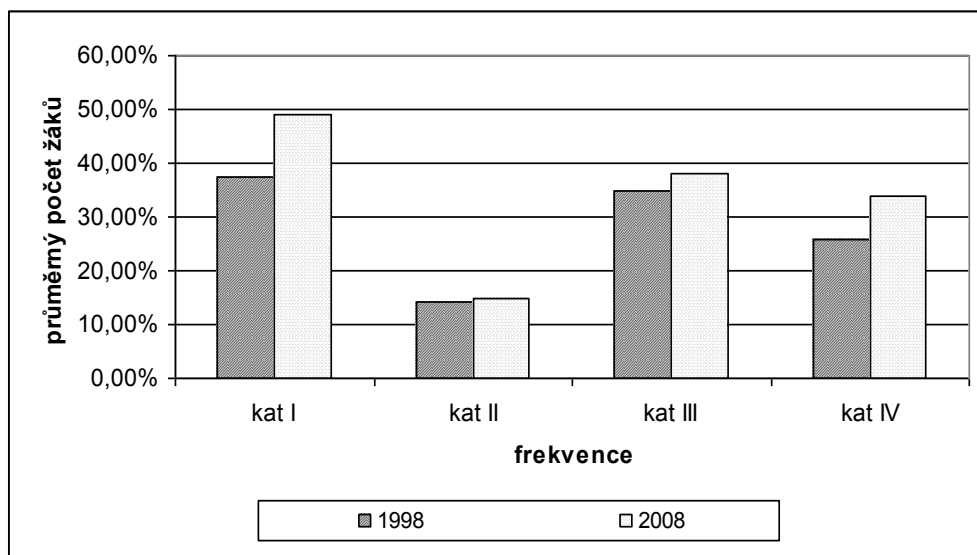
Vysvětlivky:

- kategorie – jednotlivé kategorie způsobů trávení volného času
- průměrný počet žáků – průměrný přepočtený počet respondentů, kteří nejvíce preferovali danou kategorii

Zatímco nejvíce preferované kategorie se u chlapců i dívek o proti roku 1998 nezměnily, u nejméně oblíbené kategorie došlo k jedné změně. Dříve měly dívky nejmenší zájem o návštěvu diskotéky, hry na počítači, automatech aj. (kategorie IV), nyní nejméně preferují kulturní činnosti (kategorie II). Při srovnání celkového zájmu respondentů o jednotlivé kategorie trávení volného času v roce 1998 a 2008 zjistíme, že došlo k určitému nárůstu preferencí u všech

kategorií. (Příloha 1, Tabulka 18).

Obrázek 19. Srovnání zájmu o jednotlivé způsoby trávení volného času v roce 1998 a 2008



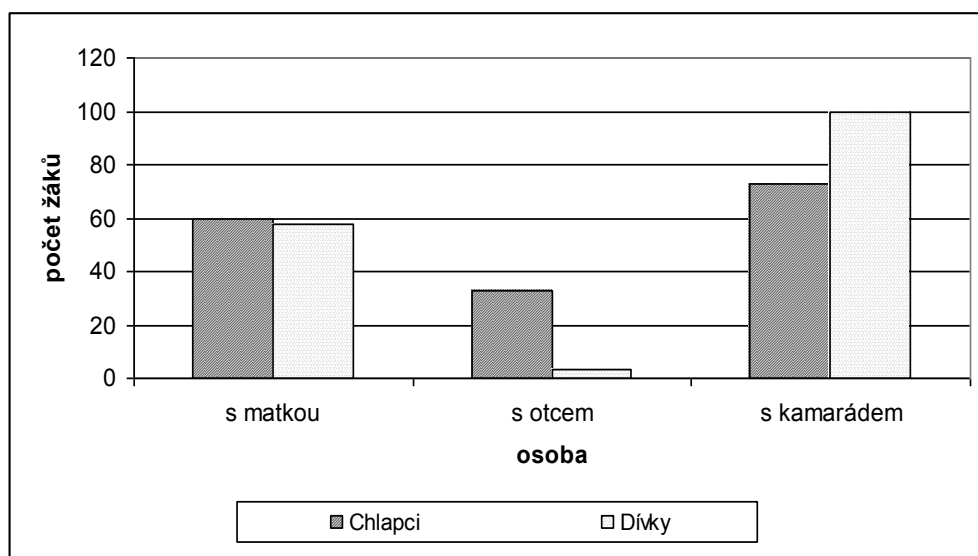
Vysvětlivky:

- kategorie – jednotlivé kategorie způsobů trávení volného času
- průměrný počet žáků – průměrný přepočtený počet respondentů v %, kteří nejvíce preferovali danou kategorii

3.5.1.6 Pomoc při řešení problému respondenty

Do oblasti trávení volného času jsem zařadil i otázku, která na první pohled s ní moc nesouvisí – s kým si nejraději promluvíte, když máte problém (otázka č. 14). Tato otázka byla do této oblasti zařazena z toho důvodu, protože se domnívám, že způsob trávení volného času jedinci se musí odrazit na jejich vztahu k okolí. Mají-li rodiče zájem o to, jak a s kým jejich dítě tráví svůj volný čas, jeho zájmy a záliby a snaží se pochopit jeho problémy a pomoci mu s jejich řešením, dítě k nim získá důvěru a většinu problému se snaží řešit s jejich pomocí. Jestliže, ale rodiče neprojevují dostatečný zájem o to, co vlastně jejich dítě dělá, co jej trápí a jestli nepotřebuje pomoc a jedinec tráví většinu volného času s vrstevníky, snaží se své problémy řešit s nimi a rodičům se moc nesvěřuje. Rodiče se tak o mnohých problémech svého dítěte nemusí vůbec dozvědět nebo se o nich dovídají pozdě.

Obrázek 20. S kým by si respondenti nejraději promluvili, kdyby měli nějaký problém



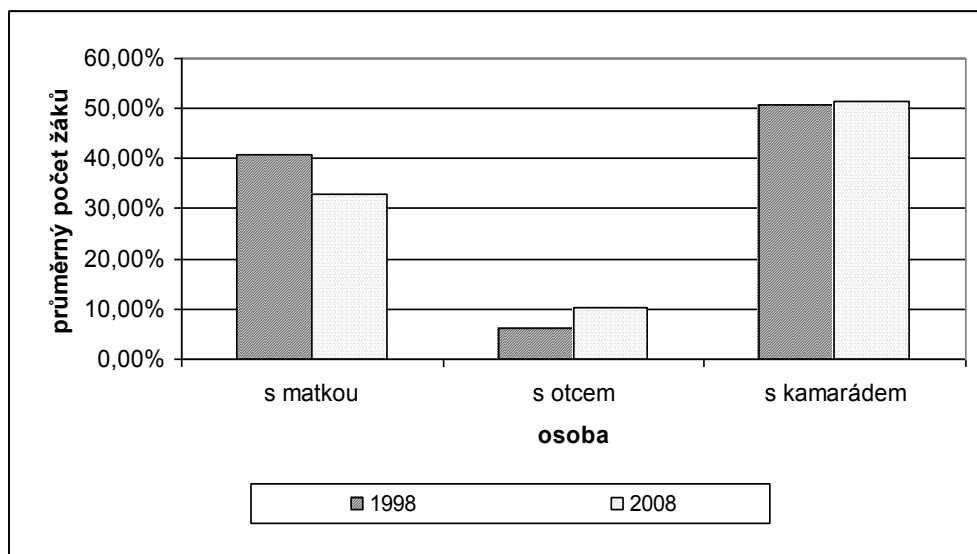
Vysvětlivky:

- osoba – osoba, se kterou by respondenti nejraději řešili svůj problém
- počet žáků – počet respondentů, kteří uvedli danou možnost

Z výzkumu vyplynulo, že chlapci (40,5 %) i dívky (62,9 %) by si o svých problémech nejraději promluvili s kamarádem. Nejméně preferovanou osobou při řešení problému u chlapců (18,4 %) i dívek (1,2 %) je otec. Matka se těší téměř stejné oblibě u obou pohlaví. Zajímavé je, že na tuto otázku neodpovědělo 13 chlapců a 4 dívky (Příloha 1, Tabulka 19).

O proti roku 1998 nedošlo k podstatným změnám. I tehdy respondenti nejvíce preferovali kamarády a nejméně otce (Příloha 1, Tabulka 20).

Obrázek 21. S kým by si respondenti nejraději promluvili, kdyby měli nějaký problém v roce 1998 a 2008



Vysvětlivky:

- osoba – osoba, se kterou by respondenti nejraději řešili svůj problém
 průměrný počet žáků – průměrný přepočtený počet respondentů v %, kteří uvedli danou možnost

Oba výzkumy potvrdily, že ačkoliv má otec zpravidla v rodině větší autoritu, většina respondentů, chlapců i dívek, hledá v případě potřeby pomoc u kamaráda nebo matky.

3.5.2 Postoj respondentů vůči návykovým látkám

Další část výzkumu byla zaměřena na postoje respondentů k návykovým látkám. Na tuto problematiku jsem se zaměřil ze dvou pohledů:

- a) názory na škodlivost užívání návykových látek
- b) důvody pro užívání návykových látek

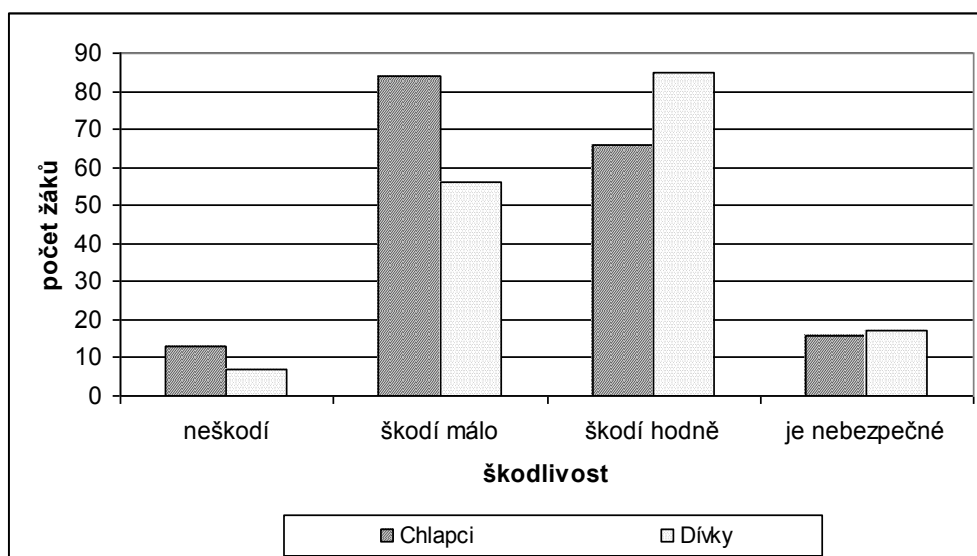
3.5.2.1 Názory na škodlivost užívání návykových látek

Na základě skutečnosti, že 93,3 % všech respondentů má zkušenosti s užíváním návykových látek (kouření tabáku, pití alkoholických nápojů, užívání drog) bylo zajímavé sledovat jejich názory na škodlivost užívání těchto látek.

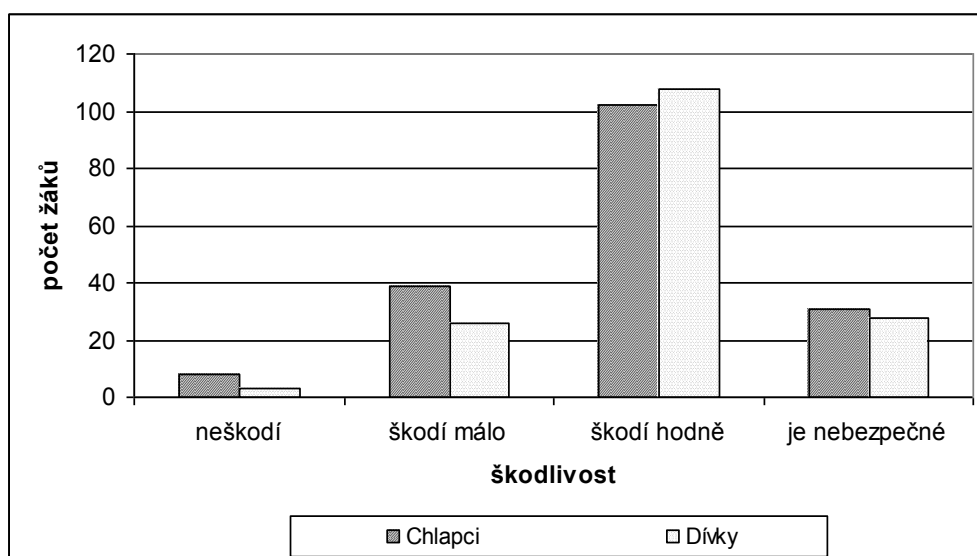
Návykové látky byly rozděleny do pěti skupin – alkohol; tabák; drogy, které se píchají (heroin, pervitin apod.); ředidla a rozpouštědla (čichání); drogy, které se kouří (marihuana apod.). U každé skupiny mohli respondenti vybírat ze čtyř možností: neškodí; škodí málo; škodí hodně; je velice nebezpečné.

Obrázky 22 – 26 přinášejí srovnání názorů na škodlivost užívání těchto skupin návykových látek (Příloha 1, Tabulka 21)

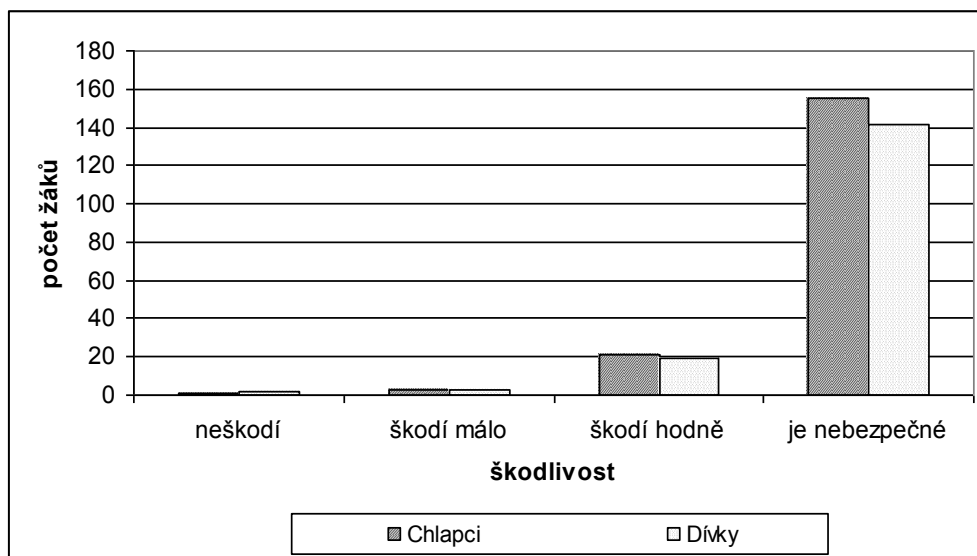
Obrázek 22. Názor na škodlivost návykových látek - alkohol



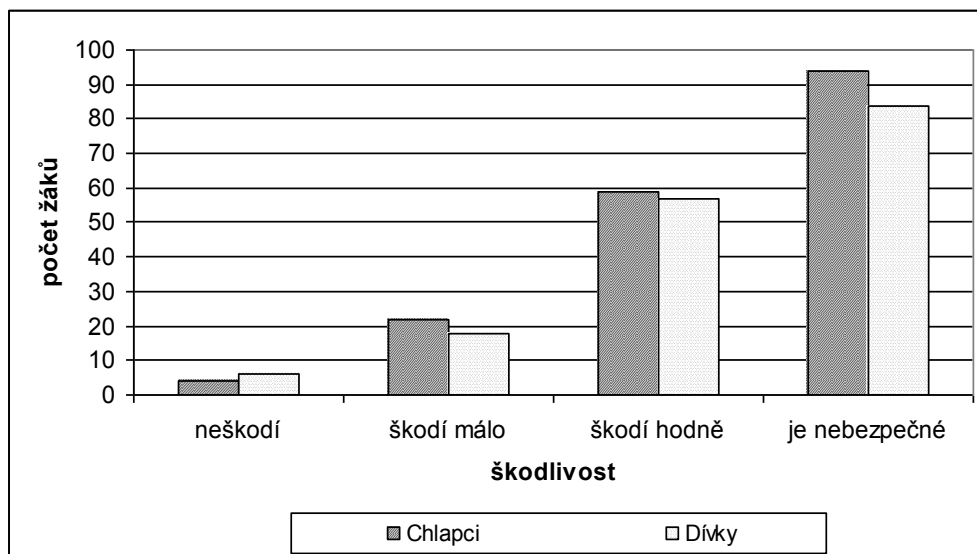
Obrázek 23. Názor na škodlivost návykových látek – tabák



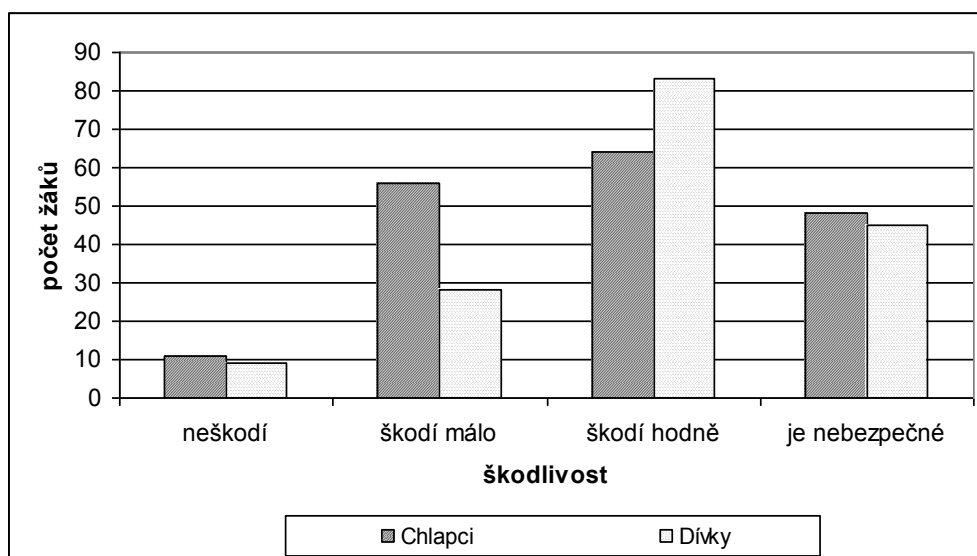
Obrázek 24. Názor na škodlivost návykových látek – drogy, které se píchají (heroin, pervitin apod.)



Obrázek 25. Názor na škodlivost návykových látek – ředidla a rozpouštědla (čichání)



Obrázek 26. Názor na škodlivost návykových látek – drogy, které se kouří (marihuana apod.)



Vysvětlivky k obrázkům 22 - 26:

- škodlivost – míra škodlivosti užívání skupiny návykových látek
- počet žáků – počet respondentů, kteří uvedli danou možnost

Výsledky ukázaly, že respondenti jednoznačně považují za nebezpečné užívání drog aplikovaných nitrožilně a drog, které se čichají. Zatímco kouření tabáku považuje za hodně škodlivé většina chlapců i dívek, u drog, které se kouří (např. marihuana) se názory různí. O tom, že užívání těchto drog neškodí nebo škodí málo je přesvědčeno 22,4 % dívek. Mezi chlapci zastává tento názor 37,2 % respondentů. Je zarážející, že u kouření tabáku zastává tento názor pouze 26,1 % dotázaných chlapců. Výzkum rovněž ukázal, že chlapci i dívky považují kouření tabáku za více škodlivé, než pití alkoholu.

Porovnáme-li tyto výsledky s výsledky výzkumu v roce 1998 (Příloha 1, Tabulka 22) zjistíme, že u posuzování nebezpečnosti užívání alkoholických nápojů došlo k poklesu počtu respondentů, kteří si myslí, že škodí hodně nebo je velice nebezpečné. V roce 1998 zastávalo tento názor 66,3 % chlapců a 71 % dívek. V roce 2008 to je 45,6 % chlapců (pokles o 20,7 %) a 61,8 % dívek (pokles o 9,2 %). U posuzování nebezpečnosti kouření tabáku jsou výsledky opačné. V roce 1998 označilo kouření tabáku za hodně škodlivé nebo velice nebezpečné 54,2 % chlapců a 75,4 % dívek. V roce 2008 mělo tento názor 73,9 % chlapců (nárůst o 19,7 %) a 82,4 % dívek (nárůst o 7 %).

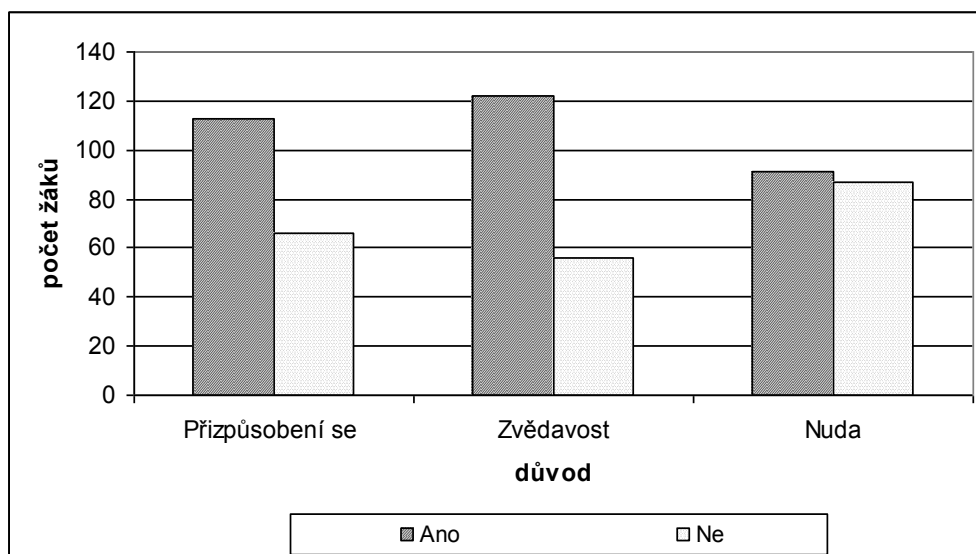
Co se týká názorů na nebezpečí užívání jednotlivých druhů drog (které se píchají, čichají, kouří) jsou si výsledky obou výzkumů dosti podobné. Jediný markantnější rozdíl nalezneme u dívek v názoru na škodlivost drog, které se kouří (např. marihuana). V roce 1998 bylo 49,2 % dívek přesvědčeno, že užívání těchto drog je velmi nebezpečné a 29 % tvrdilo, že škodí hodně. V roce 2008 jsou výsledky obráceny. 27,2 % dívek zastávalo názor, že užívání těchto drog je velmi nebezpečné a 50,3 % tvrdilo, že škodí hodně.

Je paradoxní, že ačkoliv velká většina respondentů považuje užívání návykových látek za velmi škodlivé respektive velmi nebezpečné, jsou v absolutní většině sami uživateli těchto látek nebo mají osobní zkušenosti s jejich užíváním.

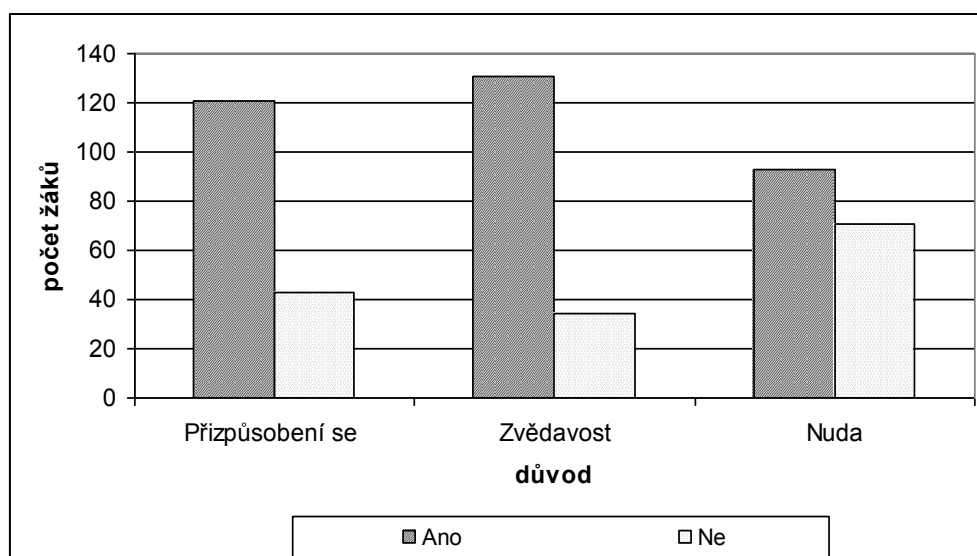
3.5.2.2 Důvody pro užívání návykových látek

Bylo zajímavé zjišťovat, jaké důvody mohou vést podle respondentů k tomu, aby jedinec začal užívat návykové látky. V dotazníku byly uvedeny tři, podle mého názoru, hlavní důvody, které mohou být příčinou užívání návykových látek: protože to dělají ostatní, přizpůsobení se partě; zvědavost; nuda. Na výběr byla pouze možnost ano nebo ne (Příloha 1, Tabulka 23).

Obrázek 27. Důvody pro užívání návykových látek – chlapci



Obrázek 28. Důvody pro užívání návykových látek – dívky



Vysvětlivky k obrázkům 27 a 28:

důvod – důvod pro užívání návykových látek
počet žáků – počet respondentů, kteří uvedli danou možnost

Jak výzkum ukázal, 67,8 % chlapců a 79,4 % dívek považuje zvědavost za jeden z nejzávažnějších důvodů užívání návykových látek. Přizpůsobit se považuje za důvod k užívání návykových látek 62,8 % chlapců a 73,3 % dívek. Nudu, jako důvod, uvedlo 50,1 % chlapců a 56,4 % dívek.

V roce 1998 uvedlo zvědavost, jako důvod pro užívání návykových látek, 67,5 % chlapců a 66,7 % dívek, přizpůsobit se 49,4 % chlapců a 56,5 % dívek a nudu 45,8 % chlapců a 46,4 % dívek (Příloha 1, Tabulka 24). Z toho vyplývá, že zatímco v roce 1998 byla zvědavost jediná, kterou považovala nadpoloviční většina všech respondentů za důvod užívat návykové látky, v roce 2008 jsou to již všechny tři důvody.

Je zřejmé, že prostředí, v němž jedinec žije, ho v mnohém ovlivňuje a je proto také důležitým faktorem ovlivňujícím skutečnost zda jedinec začne užívat návykové látky. Jestliže se pohybuje v prostředí, kde se návykové látky užívají, je vystaven reálnému nebezpečí, že se sám stane uživatelem těchto látek, už jen proto, aby se přizpůbil např. partě. Jedinec, který je členem party, kde se kouří, většinou podlehně skupinovému vlivu a sám začne kouřit, i když to považuje za škodlivé.

Stejně důležitým faktorem je způsob trávení volného času. Aktivní a plnohodnotné trávení volného času (sport, zájmové činnosti, turistika atd.) snižuje riziko užívání návykových látek jedinci, zatímco nuda je jedním z důvodů jejich užívání.

V rámci prevence je tedy důležité naučit a dát možnost dětem trávit jejich volný čas aktivně a plnohodnotně, podporovat takovýto způsob trávení volného času a tím zamezit nudě. Hlavní roli zde hraje rodina, škola a mimoškolní zájmové organizace.

3.5.3 Užívání návykových látek respondenty

Jak bylo uvedeno výše, z 345 členného souboru má jednorázovou nebo opakovanou zkušenost z užívání návykových látek 322 respondentů. Většinou se jedná o legální návykové látky – tabák a alkohol. S užíváním nelegálních návykových látek – drog, má zkušenost 58 (32,2 %) chlapců a 49 (29,7 %) dívek. V roce 1998 mělo tuto zkušenost 31,3 % chlapců a 20,3 % dívek. Zatímco u chlapců jsou výsledky téměř stejné (nárůst o 0,9 % uživatelů) u dívek došlo k nárůstu uživatelů o 9,4 %.

Pro lepší přehled je zpracování výsledků výzkumu v oblasti užívání návykových látek rozděleno do tří skupin:

- kouření tabáku
- pití alkoholických nápojů
- užívání nelegálních drog

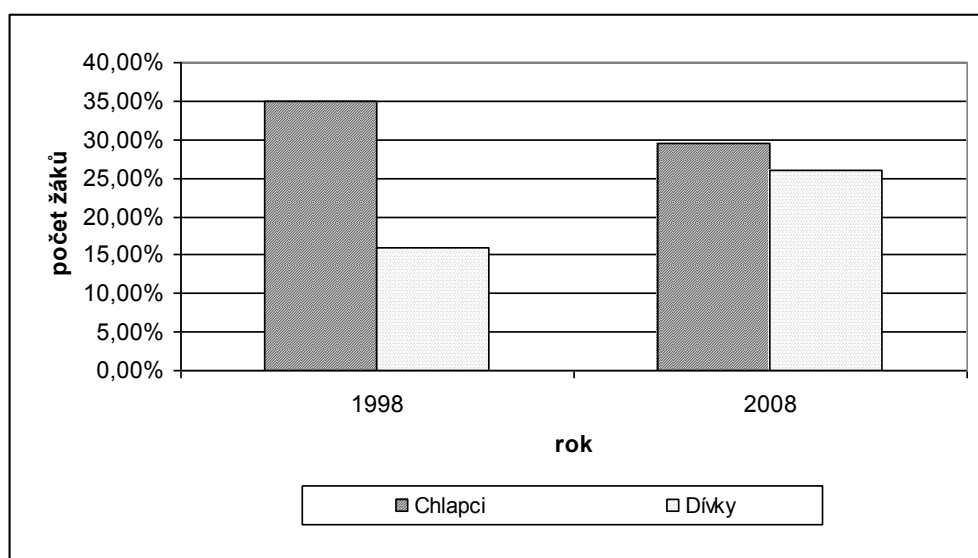
3.5.3.1 Kouření tabáku

Kouření tabáku můžeme označit, z hlediska užívání návykových látek, za nejméně nebezpečné. Kuřák tabáku se postupně stává závislým na látce nikotin, která ale na rozdíl od alkoholu a drog nezpůsobuje snížení sebeovládání a sebekontroly, nezvyšuje agresivitu apod., což by mohlo vést k různým úrazům nebo nezákonnému jednání. Naopak, kuřáci sami tvrdí, že kouření jim pomáhá odbourávat stres a navozuje pocit klidu a uvolnění. Pravidelný kuřák nezpůsobuje problémy svému okolí, ale především sám sobě. A to hlavně pro-

blémy zdravotní. Uvádí se, že kouř obsahuje 1000-4000 škodlivin, z nich jsou nejdůležitější CO, nikotin, dehtové látky, kancerogeny (těch je asi 103) - např. benzpyren. Dlouhodobé kouření může způsobit různá závažná onemocnění dýchacího systému (záněty průdušek, rozedma plic, rakovina plic), srdce včetně infarktu a také je příčinou poklesu tělesné výkonnosti. Škody na zdraví způsobené kouřením se projevují později, než u většiny návykových látek. Jedná se však o škody závažné, které mohou končit i smrtí jedince. Příčinou každého pátého úmrtí u nás je kouření a denně u nás umírá 60 osob na nemoci z kouření.

Z údajů získaných výzkumem vyplynulo, že ze 345 respondentů je pravidelnými kuřáky 96 (27,8 %). Chlapců kouří 53 (29,4 %) a dívek 43 (26,1 %). V roce 1998 pravidelně kouřilo 26,3 % respondentů. Za deset let došlo tedy k celkovému nárůstu počtu kuřáků o 1,5 %. V roce 1998 bylo pravidelnými kuřáky 34,9 % chlapců a 15,9 % dívek.

Obrázek 29. Kouření respondentů v roce 1998 a 2008



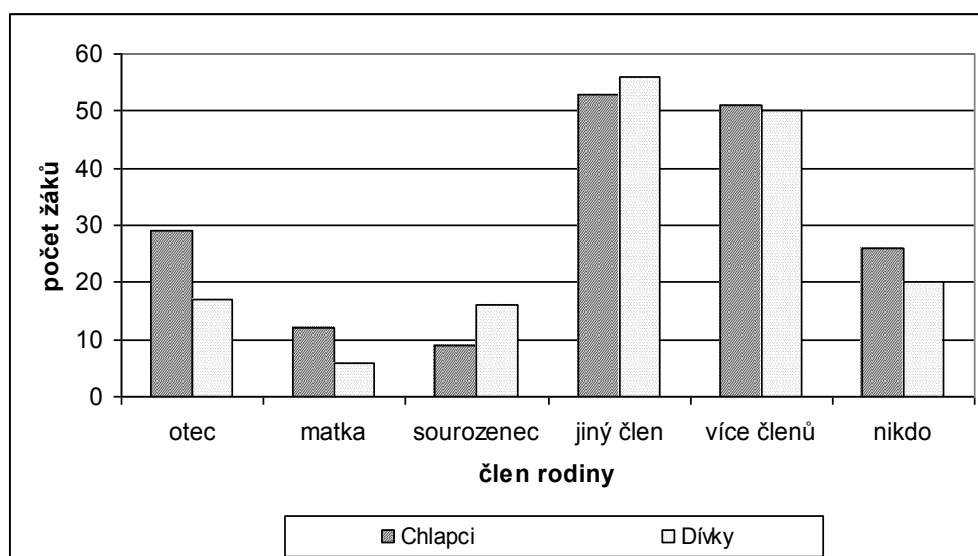
Vysvětlivky:

- rok – rok, kdy proběhl výzkum
- počet žáků – procentuální počet respondentů, kteří uvedli, že kouří, z celkového počtu respondentů

Oproti roku 1998 došlo k poklesu počtu pravidelných kuřáků mezi chlapci o 5,5%. Naopak u dívek došlo k nárůstu o 10,2 % (Příloha 1, Tabulka 25).

Jedním z důvodů, proč dítě začne kouřit je fakt, že to vidí ve svém okolí, v rodině, u kamarádů a proto to nepovažuje za nic neobvyklého a špatného.

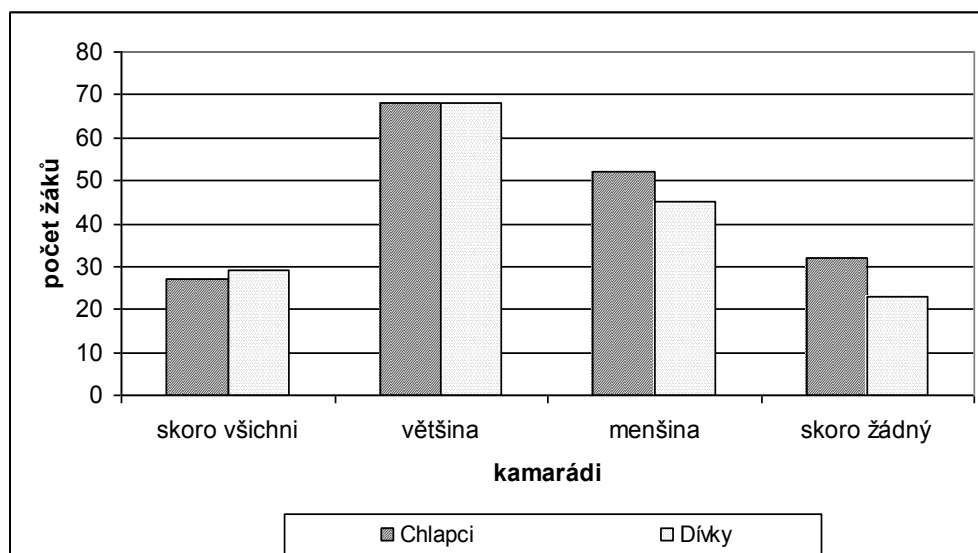
Obrázek 30. Kouření v rodině respondentů



Vysvětlivky:

- člen rodiny – člen rodiny respondenta, který kouří
- počet žáků – počet respondentů, kteří uvedli danou možnost

Obrázek 31. Kouření kamarádů respondentů



Vysvětlivky:

- kamarádi – kamarádi respondenta, kteří kouří
- počet žáků – počet respondentů, kteří uvedli danou možnost

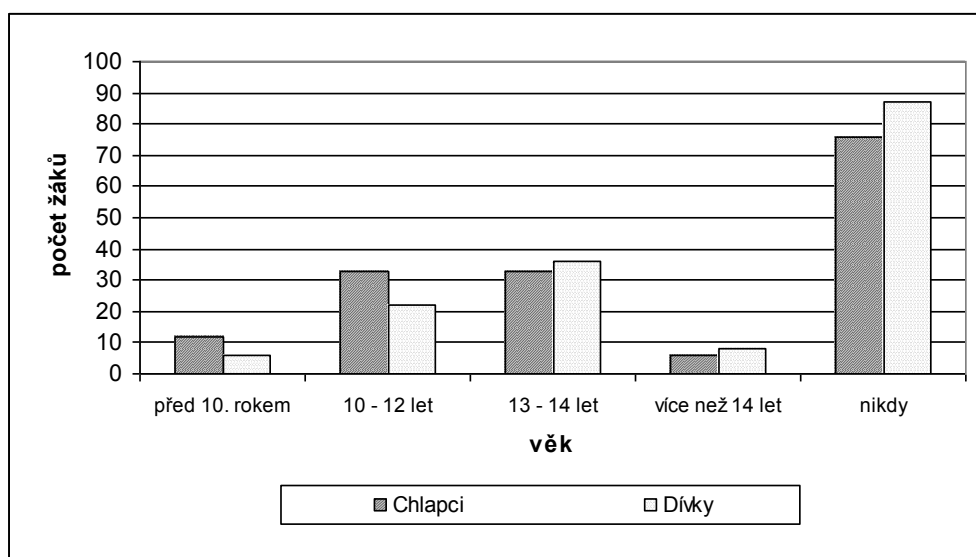
Jak obrázky ukazují, pochází většina respondentů z rodin, kde kouří jeden nebo více členů a zároveň mají kamarády, kteří kouří. Pouze 26 chlapců (14,4

%) a 20 dívek (12,1 %) uvedlo, že v jejich rodině není kuřák (Příloha 1, Tabulka 26 a 27).

Zajímavé bylo zjištění v kolika letech začínají děti kouřit. Z výzkumu vyplynulo, že zkušenost z kouřením tabáku, ať už jednorázovou nebo opakovanou má celkem 156 (45,2 %) respondentů. Z celkového počtu 180 chlapců má tuto zkušenost 84 (46,6 %) a ze 165 dívek má tuto zkušenost 72 (43,6 %).

Obrázek 32 ukazuje, v jakém věku měli respondenti první osobní zkušenost s kouřením tabáku. Celkem zkusilo kouřit tabák 156 (45,2 %) respondentů. Jsou zde zahrnuti nejen pravidelní kuřáci, ale i ti, kteří kouřit zkusili a v dnešní době už nekouří.

Obrázek 32. První osobní zkušenost s kouřením tabáku



Vysvětlivky:

věk – věk, kdy respondent poprvé kouřil tabák
počet žáků – počet respondentů, kteří uvedli danou možnost

Jak z výzkumu vyplývá nejvíce dětí, majících zkušenosti s kouřením tabáku, (44,2 %) začíná kouřit ve věku 13 – 14 let. Bohužel velký počet respondentů (35,3 %) má svou první zkušenost z kouřením tabáku už mezi 10. a 12. rokem věku a 11,5 % dokonce před dovršením 10. roku věku (Příloha 1, Tabulka 28). V roce 1998 mělo první zkušenost z kouřením tabáku ve věku 13 – 14 let 44,7 % respondentů, mezi 10. a 12. rokem 34,2 % a před 10. rokem věku 9,2 % respondentů.

3.5.3.2 Pití alkoholických nápojů

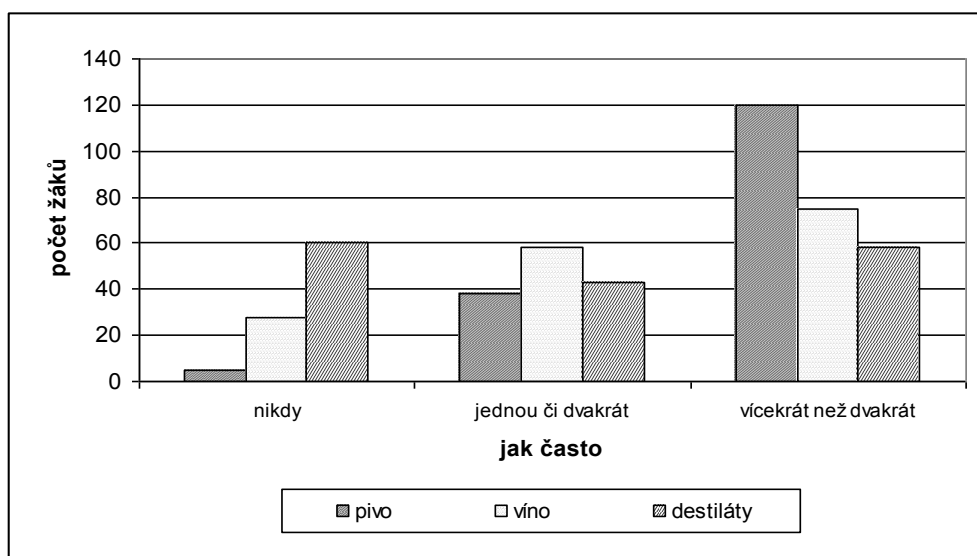
Pití alkoholických nápojů je rizikovější než kouření tabáku. Alkohol snižuje sebekontrolu, sebeovládání, zvyšuje agresivitu. Tím se podstatněji zvyšuje riziko nebezpečného jednání, jehož následkem můžou být různé úrazy, pády nebo dopravní nehody mnohdy končící i smrtí. Konzumace alkoholu zvyšuje riziko fyzické agrese vůči ostatním, páchání trestné činnosti a dokonce sebevražedného jednání. Velkým nebezpečím u alkoholu je rychlejší rozvoj závislosti na něm u dospívajících než v pozdějších letech. Dlouhodobé pití alkoholu má špatný vliv na zdravotní stav jedince. Je příčinnou onemocnění jater a trávicího systému. Může také způsobit zhoršení řady onemocnění (vysoký krevní tlak, cukrovka atd.), zvyšuje riziko nádorových onemocnění hltnu, jícnu, žaludku a jater. Toto riziko je zvláště vysoké při kombinaci pití alkoholu s kouřením tabáku. Konzumace alkoholu může také způsobit vznik psychických chorob zvláště depresí, později alkoholických psychóz.

Výzkum v této oblasti přinesl alarmující zjištění. Z celkového počtu 345 respondentů má zkušenosti z užíváním alkoholických nápojů 318 (92,2 %), ať už jednorázovou nebo opakovanou. Ze 180 chlapců má tuto zkušenost 161 (89,4 %) a ze 165 dívek 157 (95,2 %). V roce 1998 tuto zkušenost přiznalo 92,1 % dotázaných (95,2 % chlapců a 88,4 % dívek). Za posledních deset let se snížil podíl chlapců pijících alkohol o 5,8 % a zvýšil se podíl dívek o 6,8 %. Ukázalo se, že stejně jako u kouření tabáků došlo k poklesu podílu chlapců uživatelů těchto látek a nárůstu podílu dívek.

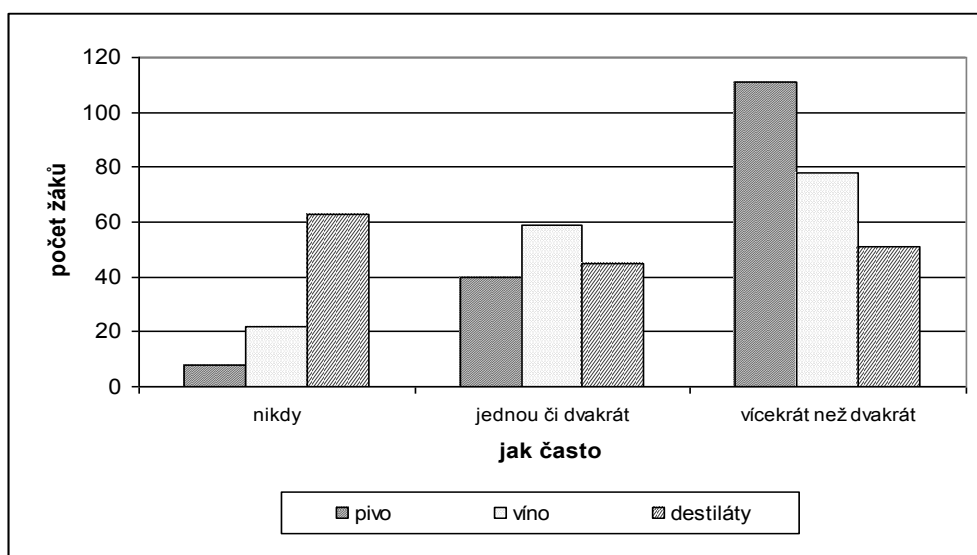
Tato část výzkumu byla zaměřena na to, jak často pijí respondenti alkohol, v kolika letech poprvé vypili tolik alkoholu, že měli pocit opilosti, a jak je to s pitím alkoholických nápojů u jejich kamarádů.

Pro lepší přehlednost a zpracování výsledků byl alkohol rozdělen do tří kategorií: pivo; víno; tvrdý alkohol, destiláty.

Obrázek 33. Pili jste někdy alkohol? – chlapci.



Obrázek 34. Pili jste někdy alkohol? – dívky.



Vysvětlivky k obrázkům 32 a 33:

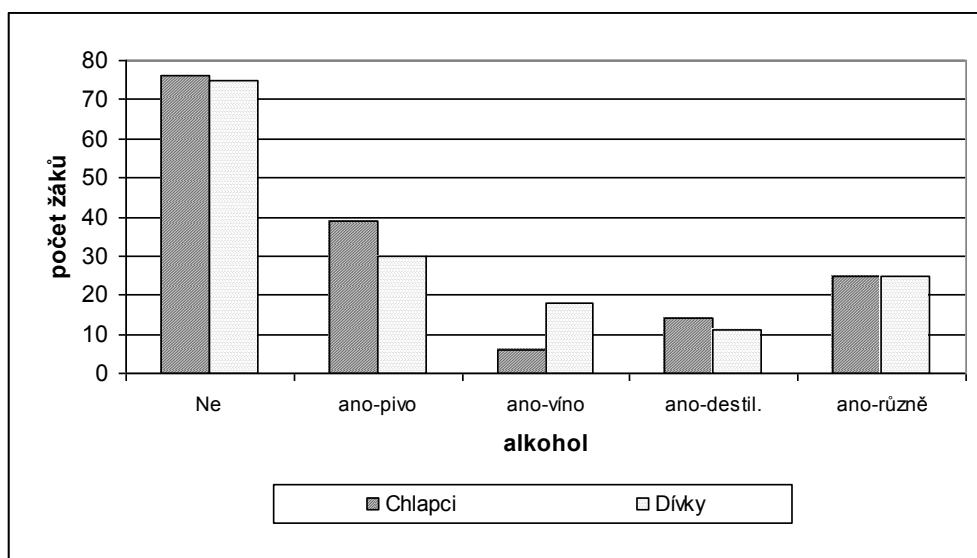
jak často – kolikrát pili respondenti daný alkoholický nápoj
počet žáků – počet respondentů, kteří zvolili danou odpověď

Jak z výzkumu vyplynulo, dává většina chlapců i dívek přednost pivu před ostatními alkoholickými nápoji. Nejméně oblíbený je tvrdý alkohol – destiláty (Příloha 1, Tabulka 29). V roce 1998 bylo u chlapců nejoblíbenějším nápojem pivo, dívky dávaly přednost vínu. Nejméně oblíbený byly u obou skupin tvrdý alkohol.

V další otázce odpovídali respondenti zda pili alkoholické nápoje v posled-

ních čtyřech týdnech.

Obrázek 35. Pili jste v poslední době alkoholické nápoje?



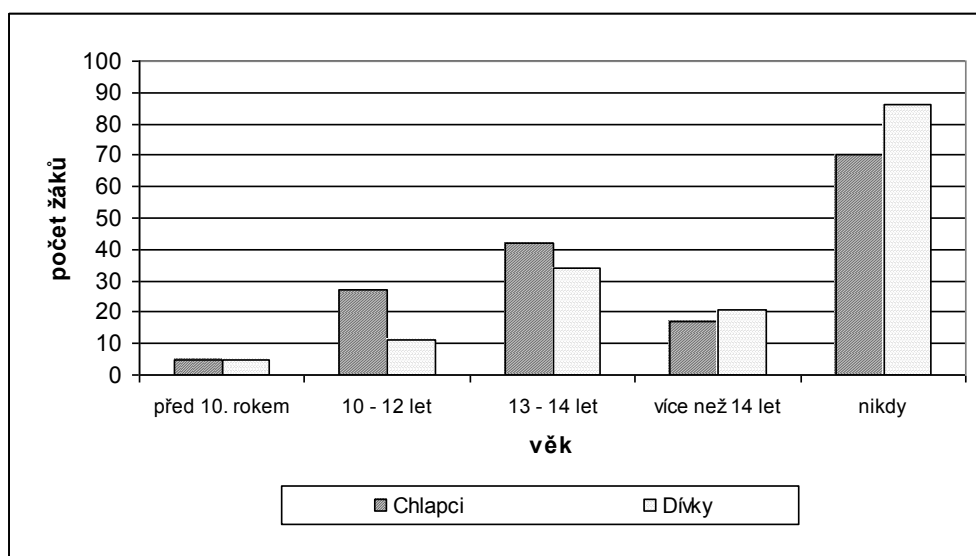
Vysvětlivky:

alkohol – druh alkoholického nápoje, který respondenti pili v posledních čtyřech týdnech
počet žáků – počet respondentů, kteří zvolili danou odpověď

Z odpovědí vyplynulo, že více než polovina respondentů majících zkušenosti s užíváním alkoholických nápojů (52,2 % chlapců a 53,5 % dívek), pila tyto nápoje i v posledních čtyřech týdnech. Dívky opět mírně převažují nad chlapci (Příloha 1, Tabulka 30).

Rovněž jsem chtěl zjistit, v jakém věku respondenti vypili tolik alkoholických nápojů, že měli pocit opilosti. Tento pocit zažilo celkem 162 (47 %) respondentů. Tedy 91 (50,6 %) chlapců a 71 (43 %) dívek.

Obrázek 36. – První pocit opilosti



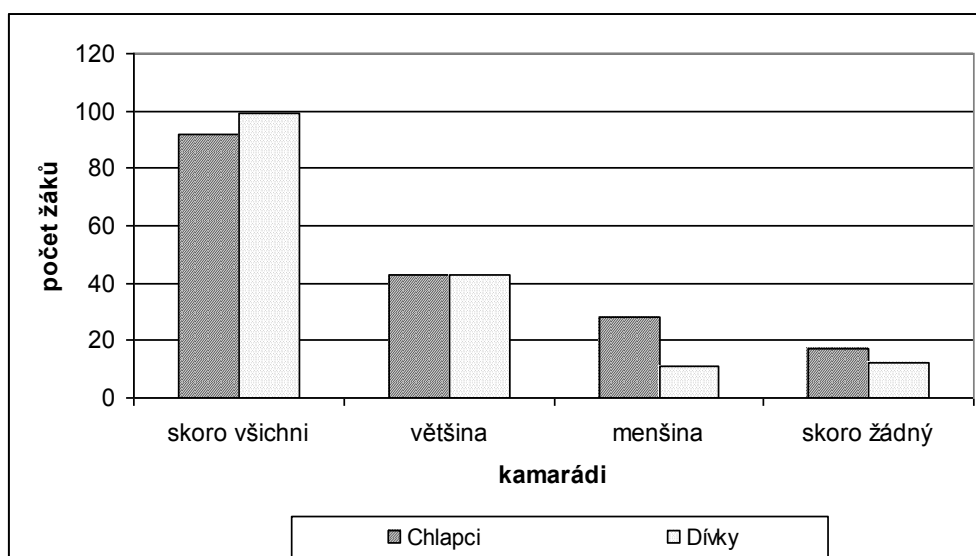
Vysvětlivky:

věk – věk, kdy měli respondenti poprvé pocit opilosti
počet žáků – počet respondentů, kteří uvedli danou možnost

Z celkového počtu 318 respondentů, majících zkušenosti s užíváním alkoholických nápojů, nezažilo pocit opilosti 156 (49,1 %). Ze 161 chlapců nemá tuto zkušenost 70 (43,5 %) a ze 157 dívek 86 (54,8 %). Nejvíce chlapců (26,1 %) i dívek (21,7 %) zažilo tento pocit mezi 13. a 14. rokem věku, ve věku 10 – 12 let zažilo tento pocit 16,8 % chlapců a 7 % dívek, ve věku nad 14 let 10,6 % chlapců a 13,4 % dívek a před desátým rokem věku 3,1 % chlapců a 3,2 % dívek (Příloha 1, Tabulka 31).

Stejně jako u kouření tabáku je i u užívání alkoholických nápojů důležitým faktorem ovlivňujícím jedince, potencionálního uživatele NL, jeho okolí.

Obrázek 37. – Požívání alkoholických nápojů kamarády respondentů



Vysvětlivky:

- kamarádi – kamarádi respondenta, kteří užívají alkoholické nápoje
- počet žáků – počet respondentů, kteří uvedli danou možnost

Jak výzkum ukázal, má většina respondentů, jak chlapců, tak i dívek, kamarády, kteří požívají alkoholické nápoje (Příloha 1, Tabulka 32). Tato skutečnost potvrzuje vliv okolí na užívání alkoholických nápojů, protože i většina respondentů patří mezi uživatele těchto nápojů.

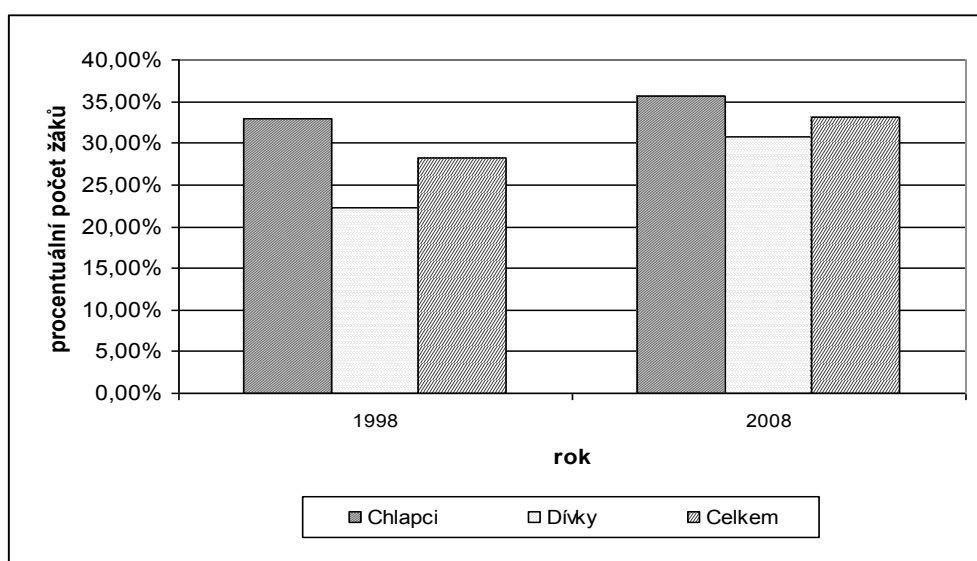
3.5.3.3 Užívání nelegálních drog

Drogy (mimo tabák a alkohol) tvoří nejnebezpečnější skupinu návykových látek. Jejich zneužívání je vysoce společensky nebezpečné a jejich výroba, distribuce a prodej je nezákonná. Zneužívání drog není nebezpečné jen pro samotného jedince, ale i pro společnost samotnou. Drogy způsobují velmi rychle vznik závislosti, ať už fyzické nebo psychické. Uživatel je nucen brát svou „dávku“ stále častěji, a protože to není levná záležitost, musí si obstarávat peníze na jejich nákup. Jelikož z důvodu své závislosti není většinou schopen pracovat, shání si prostředky na nákup drogy trestnou činností (krádeže, loupeže atd.). Rovněž prostituce, jak dívek, tak i chlapců, je jedním ze způsobů jak si obstarat potřebné finance na drogy. Užívání drog s sebou přináší i velká zdravotní rizika. Mohou způsobit závažná onemocnění vnitřních orgánů (játra, ledviny, srdce,

plíce), snižují sebeovládání, sebekontrolu, tělesnou výkonnost a mohou způsobit závažná psychická onemocnění. Největším zdravotním rizikem pro uživatele drog je přenos viru HIV (např. společnou jehlou) způsobujícího onemocnění AIDS. Veškerá léčba osob závislých na návykových látkách je pro společnost velmi nákladná.

Z výzkumu vyplynulo, že z 322 uživatelů NL má zkušenost s užíváním drog 107 (33,2 %) respondentů. Ze 163 chlapců má tuto zkušenost 58 (35,6 %) a ze 159 dívek 49 (30,8 %). V roce 1998 mělo zkušenost z užíváním drog celkem 28,2 % respondentů (32,9 % chlapců a 22,2 % dívek). Došlo tedy k celkovému nárůstu o 5 %. Bohužel, na rozdíl od kouření tabáku a užívání alkoholických nápojů, kde podíly chlapců klesaly, došlo zde k nárůstu o 2,7 %. U dívek byl potvrzen rostoucí trend v užívání návykových látek a došlo k nárůstu o 8,6 %.

Obrázek 38. Užívání drog respondenty

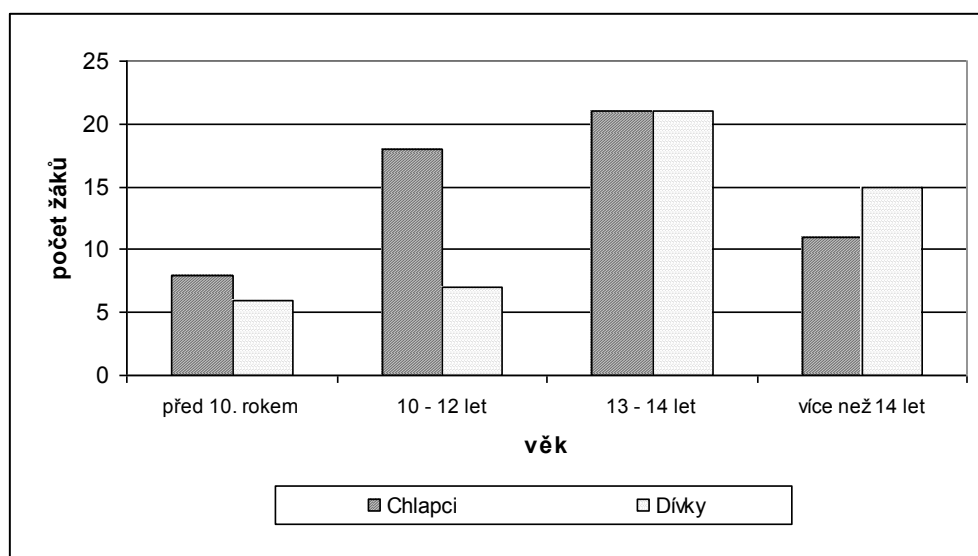


Vysvětlivky:

rok – rok, kdy proběhl výzkum
počet žáků – procentuální počet respondentů, kteří uvedli, že užívali drogy

Rovněž u drog mě zajímal věk, kdy ji respondenti užíli poprvé.

Obrázek 39. Kdy užili respondenti poprvé drogu



Vysvětlivky:

- věk – věk, kdy respondenti poprvé užili drogu
- počet žáků – počet respondentů, kteří uvedli danou možnost

Nejvíce chlapců (36,2 %) i dívek (42,3 %) uvedlo, že svou první zkušenost s užíváním drog mělo ve věku 13 – 14 let. Ve věku nad 14 let mělo tuto zkušenost 19 % chlapců a 30,6 % dívek, mezi 10. a 12. rokem 31 % chlapců a 14,3 % dívek. Je alarmující, že před dovršením 10. roku věku už mělo tuto zkušenost 13,8 % chlapců a 12,2 % dívek (Příloha 1, Tabulka 34). V roce 1998 užilo poprvé drogu nejvíce chlapců po dosažení 14 let (38,5 %), ve věku 13 – 14 let 23,1 %, mezi 10. a 12. rokem věku 30,8 % a před 10. rokem věku 7,7 % chlapců. Dívky uváděly nejčastěji věk mezi 13 a 14 lety (42,9 %), po dosažení 14 let 14,3 %, mezi 10. a 12. rokem věku 7,1 % a před 10. rokem věku 35,7 % dívek.

Respondenti také odpovídali na otázku, za jakých okolností drogu zkusili.

Tabulka 2. Místo užití drogy

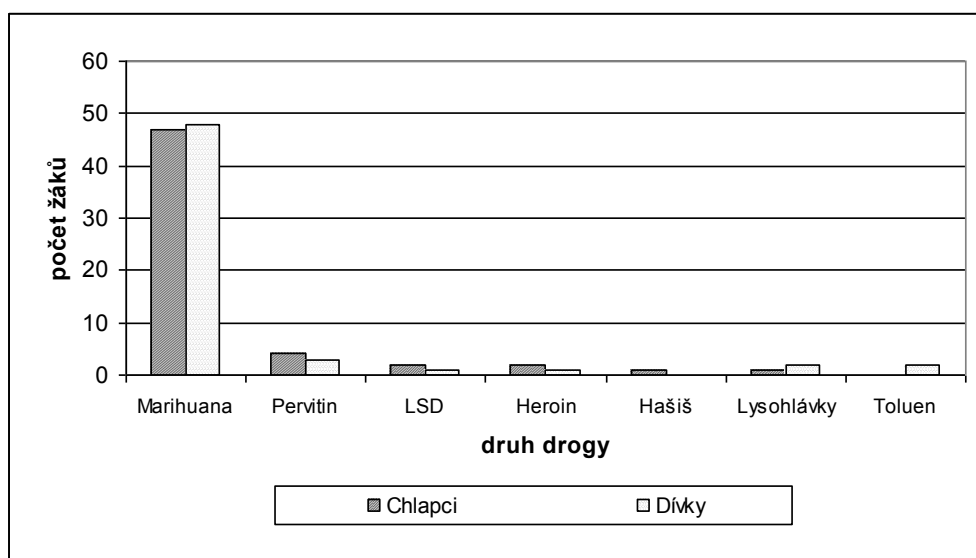
	Místo						
	doma	večírek, mejdan	diskotéka	venku (park, les, ulice)	ve škole	koncert	neuvodli
chlapci	15	11	3	24	1	0	4
dívky	9	13	5	21	0	1	0

Z tabulky vyplývá, že nejvíce respondentů (chlapců i dívek) užilo drogu ně-

kde venku mimo domov (park, les, ulice atd.). Zajímavé je, že u chlapců se na druhém místě, co do počtu užití drog, umístil domov a až potom večírek nebo mejdan. I dívky užily drogu často doma. Ve škole užil drogu pouze jeden chlapec. V roce 1998 užili respondenti drogu nejčastěji také venku mimo domov, domov se ale umístil na druhém místě u chlapců i děvčat.

Při výzkumu jsem také zjišťoval pestrost nabídky drog. Mezi nejčastěji nabízené drogy patřila marihuana, která byla nabídnuta 95 respondentům (zde jsou zahrnuti i respondenti, kterým byla droga nabídnuta, ale oni ji odmítli). Dále byl nabízen pervitin, LSD, heroin, hašiš, lysohlávky a toluen (Příloha 1, Tabulka 35).

Obrázek 40. Nejčastěji nabízené drogy



Vysvětlivky:

- druh drogy – druh drogy, která byla respondentům nabízena
- počet žáků – počet respondentů, kterým byla daný druh drogy nabízen

V nabídce sice převládá „měkká droga“ marihuana, ale objevují se i mnohem nebezpečnější „tvrdé drogy“, jako je pervitin, heroin, LSD atd. Objevují se i stále populárnější halucinogenní houby lysohlávky. V roce 1998 byla nabídka drog velmi podobná. Také převládala marihuana, navíc byl nabízen kokain, naopak lysohlávky se v nabídce neobjevily.

Výzkum ukázal, že za posledních deset let došlo k mírnému nárůstu počtu uživatelů drog, hlavně mezi dívkami. Je proto nutná důsledná primární preven-

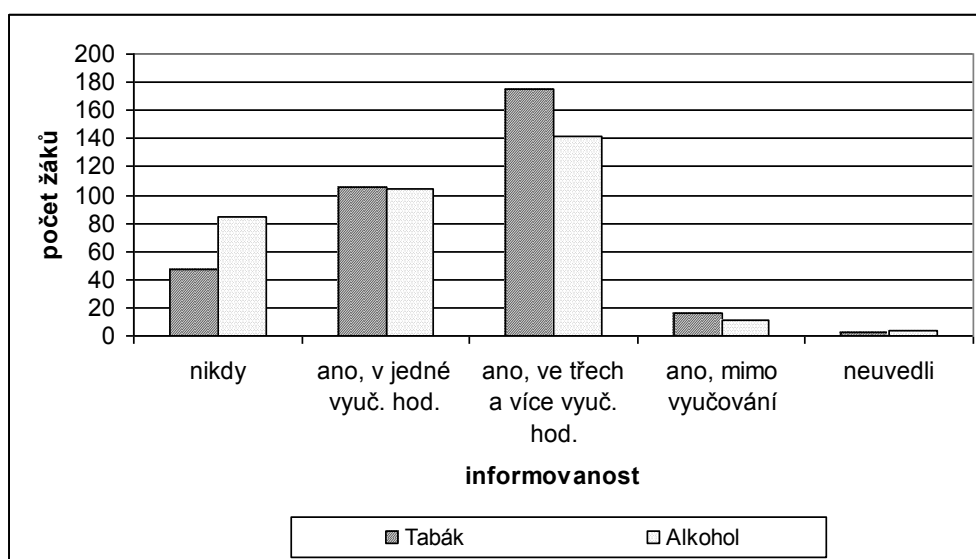
ce, ať už ve školách či mimo školu. A zároveň je nutné, aby výroba, distribuce a prodej drog byla co nejpřísněji postihována podle zákona. Hlavně jedná-li se o prodej drog mladistvým.

3.5.4 Informovanost o problematice užívání návykových látek

Tato část výzkumu se zabývala zjišťováním, jak jsou respondenti ve škole informováni o problematice zneužívání návykových látek a zda někdy měli problémy v rodině, ve škole nebo s policií spojené s užíváním návykových látek.

Zjišťování informovanosti bylo zaměřeno na kouření tabáku a užívání alkoholických nápojů, neboť návykové látky užívá školní mládež nejčastěji.

Obrázek 41. Informovanost o zneužívání návykových látek prostřednictvím školy



Vysvětlivky:

- informovanost – zda-li byli, a jak často, respondenti informováni o problematice zneužívání NL
- počet žáků – počet respondentů, kteří byli takovými způsobem informováni

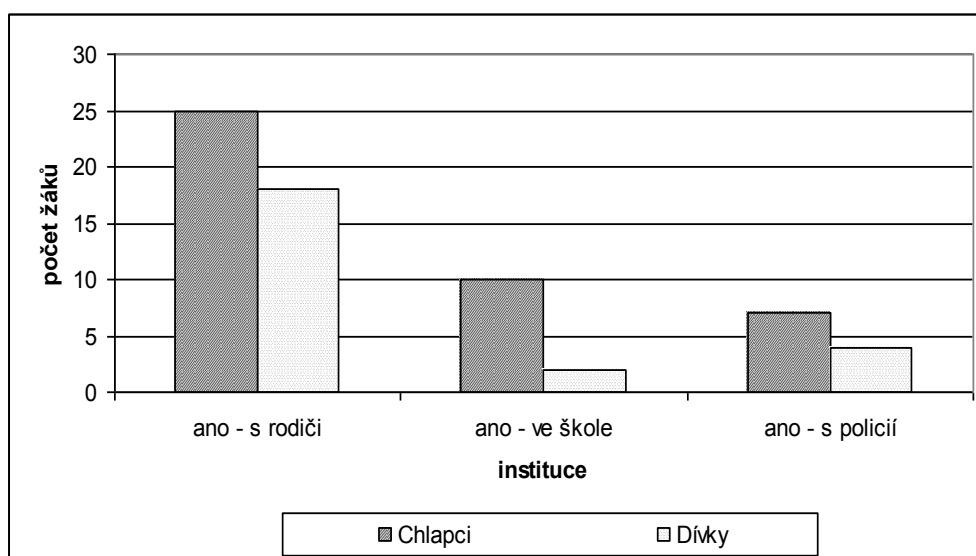
Výzkum ukázal nedostatečnou informovanost žáků o problematice zneužívání návykových látek prostřednictvím škol. Je potěšitelné, že o problematice kouření tabáku bylo prostřednictvím školy informováno ve třech a více vyučovacích hodinách 50,7 % respondentů. V jedné vyučovací hodině bylo informováno 30,4 % a mimo vyučování 4,6 % dotázaných. Na druhé straně nebylo školou o této problematice nikdy informováno 13,6 % respondentů. U problematiky

užívání alkoholických nápojů jsou výsledky podobné. 40,9 % dotázaných bylo informováno ve škole o této problematice ve třech a více vyučovacích hodinách, 30,1 % v jedné vyučovací hodině a 3,2 % dotázaných mimo výuku. Nikdy nebylo o tomto problému informováno 24,6 % respondentů (Příloha 1, Tabulka 36). Ve srovnání s rokem 1998 je zřetelný nárůst informovanosti respondentů o problematice zneužívání návykových látek prostřednictvím škol. Tehdy uvedlo, že bylo o této problematice informováno ve třech a více vyučovacích hodinách 27 % (tabák) a 25,7 % (alkohol) dotázaných, v jedné vyučovací hodině 44,1 % (tabák) a 46,1 % (alkohol) respondentů a mimo vyučování 4 % (tabák) a 0,7 % (alkohol) dotázaných. Nikdy nebylo informováno o problematice kouření tabáku 25 % respondentů a o problematice užívání alkoholických nápojů 27,6 % dotázaných.

I když informovanost dětí o problematice užívání návykových látek prostřednictvím škol stoupla, mají školy v této oblasti pořád co dohánět.

Co se týká problémů respondentů s institucemi nebo rodiči z důvodu užívání návykových látek, zaměřil jsem se na problémy spojené s užíváním alkoholických nápojů, neboť alkohol je nejužívanější návykovou látkou mezi dotazovanými.

Obrázek 42. Potíže s institucemi spojené s užíváním alkoholických nápojů



Vysvětlivky:

- instituce – instituce, se kterou měli respondenti problémy
- počet žáků – počet respondentů, kteří s danou institucí měli problémy

Z výzkumu vyplynulo, že problémy s rodiči nebo institucemi, spojené s užíváním alkoholických nápojů, mělo z 318 uživatelů této návykové látky 20,8 %. Ze 161 chlapců mělo tyto problémy 42 (26,1 %) a ze 157 dívek 24 (15,3 %). Nejvíce z nich mělo problémy s rodiči (59,5 % chlapců a 75 % dívek). Ve škole mělo tyto problémy 23,8 % chlapců a 8,3 % dívek a s policií 16,7 % chlapců a stejně tak i dívek 16,7 % (Příloha 1, Tabulka 37).

Tyto výsledky ukazují zajímavou skutečnost. I když procentuální podíl chlapců, uživatelů alkoholických nápojů, je nižší než u dívek, mají chlapci častěji problémy s rodiči a institucemi, spojené s užíváním této návykové látky. Možným důvodem je asi to, že chlapci jednak užívají tyto nápoje ve větší míře, což dokazuje i to, že pocit opilosti zažilo více chlapců než dívek, a jednak chlapci užívání alkoholických nápojů méně skrývají, neboť to považují za jakýsi důkaz své „mužnosti“.

V roce 1998 mělo tyto problémy 21,5 % chlapců a 16,4 % dívek. Nejčastěji měli problémy s rodiči (52,9 % chlapců a 80 % dívek). Problémy ve škole a s policií mělo shodně 23,5 % chlapců a 10 % dívek. V roce 2008 došlo tedy k mírnému nárůstu počtu respondentů, kteří měli tyto problémy.

ZÁVĚR

Výzkum potvrdil správnost všech čtyř hypotéz stanovených v úvodu empirické části této práce.

1. hypotéza: *Předpokládám změny za uplynulých deset roků v způsobu trávení volného času experimentujících dětí s návykovými látkami.*

Při srovnání celkového zájmu respondentů o jednotlivé kategorie trávení volného času v roce 1998 a 2008 zjistíme, že došlo k určitému nárůstu preferencí u všech kategorií. (Příloha 1, Tabulka 18). Což dokazuje, že respondenti tráví svůj volný čas pestřeji a věnují se různým druhům činností. Nejčastěji tráví respondenti svůj volný čas v roce 2008 stejně jako v roce 1998. Chlapci se nejvíce věnují sportovním aktivitám a dívky mimoškolnímu vzdělávání, kroužkům a domácí práci. U chlapců se nejméně preferovaný způsob trávení volného času za deset let také nezměnil, nejneoblíbenější jsou kulturní činnosti. Dívky měly v roce 1998 nejmenší zájem o návštěvu diskotéky, hry na počítači, automatech aj., nyní nejméně preferují kulturní činnosti. Tato změna může být způsobena horší dostupností kulturních akcí. Ruší se kina, zdražují se vstupenky na různá kulturní představení. Naopak různé hudební zábavy se ve městech i na vesnicích pořádají velmi často a vstupenky na ně jsou mnohem levnější, než na film promítaný v multiplexu. Hra na počítači nebo dokonce na výherních automatech je dnes dostupnější, než návštěva kina, či divadla. Výzkum rovněž ukázal, že dívky jsou mnohem pohodlnější než chlapci. 61 % dívek – uživatelůk NL přiznalo, že tráví svůj volný čas nejčastěji doma při domácích pracích. Chlapců – uživatelů NL tráví tímto způsobem svůj volný čas 43%.

2. hypotéza: *Předpokládám změny za uplynulých deset roků v postojích věkově srovnatelných respondentů vůči návykovým látkám.*

Výsledky výzkumu ukázaly změnu v názorech na nebezpečnost užívání návykových látek, zejména u pití alkoholických nápojů. V roce 1998 tvrdilo 68,4 % všech respondentů, že užívání alkoholických nápojů škodí hodně nebo je velice nebezpečné. V roce 2008 má tento názor 53,3 % všech respondentů. Že užívání této návykové látky neškodí nebo škodí málo bylo v roce 1998 přesvědčeno 31,6 % a v roce 2008 dokonce 46,4 % respondentů. Tyto výsledky mohou

být důsledkem toho, že alkohol se u nás stále považuje za něco zcela běžného. Dokonce jsme i hrdí na naši pověst jako národa pivařů.

U kouření tabáku jsou výsledky zcela opačné. Že neškodí nebo škodí málo si v roce 1998 myslelo 36,2 % respondentů a v roce 2008 už jen 22 %. Naopak 68,4 % respondentů v roce 1998 uvedlo, že kouření tabáku škodí hodně nebo je velice nebezpečné a v roce 2008 zastávalo tento názor již 78 % dotázaných. Nárůst počtu respondentů, kteří považují kouření tabáku za velmi škodlivé nebo velice nebezpečné, může být důsledkem neustále probíhající celostátní prevence proti kouření. Na každé krabičce cigaret je výrazné varování ministerstva zdravotnictví o škodlivosti kouření. O nebezpečí kouření slyšíme často také z různých médií. A to je přesně to, co chybí u prevence proti užívání alkoholických nápojů.

U drog, které se píchají, je přesvědčeno o tom, že škodí hodně nebo jsou velice nebezpečné 97,4 % respondentů oproti 94,7 % v roce 1998. Neškodí nebo škodí málo tvrdí 2,6 % respondentů. V roce 1998 to bylo 5,3 % dotázaných.

Drogy, které se čichají (ředidla, rozpouštědla) považuje za velice nebezpečné nebo škodící hodně 85,2 % respondentů oproti 84,2 % v roce 1998. Podobně malý rozdíl je i u názoru, že tyto drogy neškodí nebo škodí málo. 14,5 % dotázaných v roce 2008 a 15,8 % v roce 1998. Přesto můžeme říct, že povědomí o nebezpečnosti užívání těchto drog mezi školní mládeží stoupá.

Názory na nebezpečí spojené s užíváním drog, které se kouří (marihuana), byly v obou výzkumech téměř identické. V roce 1998 je považovalo za hodně škodlivé nebo velice nebezpečné 69,1 % respondentů a v roce 2008 to bylo 69,6 % dotázaných. Že neškodí nebo škodí málo tvrdilo v roce 1998 30,9 % respondentů a v roce 2008 30,1 % dotázaných. Jediný markantnější rozdíl v názoru na škodlivost těchto drog najdeme u dívek. V roce 1998 bylo 49,2 % dívek přesvědčeno, že užívání těchto drog je velmi nebezpečné a 29 % tvrdilo, že škodí hodně. V roce 2008 jsou výsledky obráceny. 27,3 % dívek zastávalo názor, že užívání těchto drog je velmi nebezpečné a 50,3 % tvrdilo, že škodí hodně. Důvody změny tohoto názoru můžeme hledat například v opakující se snaze některých skupin lidí o legalizaci marihuany a mediální pozornosti, která se těmito lidem věnuje.

3. hypotéza: *Předpokládám změny za uplynulých deset roků v užívání návykových látek respondenty.*

Kouření tabáku

Z údajů získaných výzkumem vyplynulo, že ze 345 respondentů je pravidelnými kuřáky 96 (27,8 %). Chlapců kouří 53 (29,4 %) a dívek 43 (26,1 %). V roce 1998 pravidelně kouřilo 26,3 % respondentů. Chlapců pravidelně kouřilo 34,9 % a dívek 15,9 %. Za deset let došlo tedy k celkovému nárůstu počtu kuřáků o 1,5 %. Zajímavé je zjištění, že zatím co u chlapců došlo k poklesu počtu kuřáků o 5,5 % u dívek naopak tento počet narostl o 10,2 %. Důvodem těchto rozdílů může být způsob trávení volného času. Chlapci tráví svůj volný čas aktivněji. Věnují se častěji sportovním aktivitám, které nedávají moc možností si zapálit. Dívky naopak tráví svůj volný čas pasivněji, ve větší míře doma, což může poskytovat více příležitostí ke kouření.

Co se týká věku, kdy začínají děti kouřit, nedošlo za deset let k výrazným změnám. V roce 2008 uváděli respondenti nejčastěji věk, kdy začali kouřit, mezi 13. a 14. rokem (44,2 %). Stejně tak i v roce 1998 (44,7 %).

Užívání alkoholických nápojů

Z celkového počtu 345 respondentů má zkušenosti z užíváním alkoholických nápojů, ať už jednorázovou nebo opakovanou, 318 (92,2 %). Ze 180 chlapců má tuto zkušenost 161 (89,4 %) a ze 165 dívek 157 (95,2 %). V roce 1998 tuto zkušenost přiznalo 92,1 % dotázaných (95,2 % chlapců a 88,4 % dívek). Za posledních deset let došlo tedy k celkovému nárůstu počtu uživatelů o 0,1 %. Podobně jako u kouření tabáku se podíl chlapců pijících alkohol snížil a to o 5,8 % a naopak se zvýšil podíl dívek o 6,8 %. Důvody těchto rozdílů mohou být stejné jako u kouření tabáku. Aktivnější trávení volného času chlapci oproti dívkám.

Co se týká užívání alkoholických nápojů v posledních třech měsících, odpovědělo kladně 52,2 % chlapců a 53,5 % dívek. Jak se ukázalo dávají chlapci přednost pivu (46,4 %), před destiláty (16,7 %) a vínem (7,1 %). Více druhů alkoholických nápojů pilo 29,8 % dotázaných chlapců. Dívky také nejčastěji preferují pivo (35,7 %), před vínem (21,4 %) a destiláty (13,1 %). Více druhů alkoholu konzumovalo v poslední době 29,8 % dívek.

V roce 1998 uvedlo, že v posledních třech měsících pilo alkoholické nápoje 64,5 % chlapců a 41,3 % dívek. Chlapci nejčastěji preferovali pivo (27,5 %), před vínem (15,7 %) a destiláty (11,8 %). Více druhů alkoholu pilo 45,1 % chlapců. Dívky naopak dávaly přednost vínu (50 %), před pivem (23,1 %) a destiláty (19,2 %). Více druhů alkoholu užilo 7,7 % dívek. Jak se ukázalo, pivo získalo na oblibě jak mezi chlapci, ale hlavně mezi dívkami, kde přeskočilo víno. Bohužel, stále více respondentů dává přednost konzumaci více druhů alkoholu.

Užívání nelegálních drog

Výzkum ukázal, že z 322 uživatelů NL má zkušenost s užíváním drog 107 (33,2 %) respondentů. Ze 163 chlapců má tuto zkušenost 58 (35,6 %) a ze 159 dívek 49 (30,8 %). V roce 1998 přiznalo tuto zkušenost celkem 28,2 % respondentů (32,9 % chlapců a 22,2 % dívek). Došlo tedy k celkovému nárůstu o 5 %. Bohužel, na rozdíl od kouření tabáku a užívání alkoholických nápojů, kde podíly chlapců klesaly, došlo zde k nárůstu o 2,7 % uživatelů. U dívek byl potvrzen rostoucí trend v užívání návykových látek a došlo k nárůstu o 8,6 %.

Co se týká věku, kdy respondenti poprvé užili drogu, uvedlo nejvíce chlapců (36,2 %) věk 13 – 14 let. V roce 1998 uvádělo nejvíce chlapců (38,5 %), že užilo drogu po dosažení 14 roku věku. Nejvíce dívek (42,3 %) přiznalo, že svou první zkušenost s užíváním drog mělo ve věku 13 – 14 let, stejně jako v roce 1998, kdy tuto skutečnost uvedlo 42,9 % dívek. Je alarmující, že před dovršením 10. roku věku už mělo tuto zkušenost 13,8 % chlapců (v roce 1998 to bylo 7,7 %) a naopak „potěšující“, že oproti roku 1998, kdy 35,7 % uvedlo, že mělo tuto zkušenost před dosažením 10. roku věku, v roce 2008 mělo tuto zkušenost v tomto věku „pouze“ 12,2 % dívek.

Také sortiment nabízených drog se za posledních deset let moc nezměnil. Nejčastěji nabízenou drogou byla a stále je marihuana. Nadále se objevuje pervitin, LSD, heroin a toluen. Oproti roku 1998 se v nabídce neobjevuje kokain, zato přibyly stále populárnější halucinogenní houby lysohlávky.

4. hypotéza: Předpokládám změny za uplynulých deset let v Informovanosti respondentů o nebezpečnosti užívání návykových látek.

Oproti roku 1998 došlo ke zřetelnému nárůstu informovanosti respondentů

o nebezpečí spojeném s kouřením tabáku a užíváním alkoholických nápojů. 27 % (tabák) a 25,7 % (alkohol) dotázaných tehdy uvedlo, že bylo o této problematice informováno ve třech a více vyučovacích hodinách. V roce 2008 to bylo 50,7 % (tabák) a 40,9 % (alkohol). Došlo tedy k nárůstu (o 23,7 % u tabáku a o 15,2 % u alkoholu) informovaných respondentů. Rovněž došlo k poklesu počtu těch dotazovaných, kteří nebyli o této problematice informováni vůbec. U informovanosti o škodlivosti kouření tabáku je tento pokles o 11,4 % (v roce 1998 – 25 %, v roce 2008 13,6 %) a u nebezpečí užívání alkoholických nápojů o 3 % dotázaných (v roce 1998 – 27,6 %, v roce 2008 – 24,6 %). Výzkum ukázal, že se školy snaží stále více působit v rámci prevence na své žáky a varovat je před nebezpečím, které je spojeno s užíváním návykových látek. Bohužel, je ještě stále vysoké procento respondentů, kteří tvrdí, že ve škole nebyli o této problematice nikdy informováni. Přitom jsou to právě školy, jenž jsou nosným pilířem prevence proti zneužívání návykových látek dětmi.

Výzkum přinesl zajímavé zjištění. Zatímco podíl chlapců – uživatelů NL u tabáku a alkoholu klesl (bohužel, u drog mírně stoupl), podíl dívek uživatelek NL u všech tří návykových látek (tabák, alkohol, drogy) stoupl v průměru o 8,5 %. Ukazuje se, že právě dívky mohou být více ohroženy, co se týká zneužívání NL, a je proto nutné přizpůsobit preventivní programy tak, aby se zaměřovaly i na specifické dívčí problémy a snažili se jim nabídnout alternativy omezující toto ohrožení.

Literatura a prameny:

BORNÍK, M. *Drogy, co bychom o nich měli vědět*. 1. vyd. Praha: Themis, 2001. 31 s. ISBN 80-85821-98-2

CSÉMY, L. – LEJČKOVÁ, P. – SADÍLEK, P. – SOVINOVA, H. *Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD). Výsledky průzkumu v České republice v roce 2003*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2006. 120 s. ISBN 80-86734-94-3

HOLUŠOVÁ, D. – KROBOTOVÁ, M. *Diplomové a závěrečné práce*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 117 s. ISBN 80-244-1237-3

MRAVČÍK, V. - CHOMYNOVÁ, P. - ORLÍKOVÁ, B., et. al. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2007*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2008. 136 s. ISBN 978-80-87041-46-8

Národní strategie protidrogové politiky na období 2005 až 2009. Sekretariát rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Praha: Úřad vlády České republiky, 2005. 31 s. ISBN 80-86734-39-0

NEŠPOR, K. - CSÉMY, L. - PERNICOVÁ, H. *Problémy s návykovými látkami ve školním prostředí. Časná a krátká intervence*. Praha: Sportpropag, 1998. 104 s.

NEŠPOR, K. - CSÉMY, L. - PERNICOVÁ, H. *Prevence problémů působených návykovými látkami na školách. Příručka pro pedagogy*. 1. vyd. Praha: BESIP, 1995. 124 s.

PRESL, J. *Drogová závislost. Může být ohroženo i vaše dítě?*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 1994. 87 s. Medica sv. 9. ISBN 80-85800-18-7

RYZÍ, S. *Užívání návykových látek a volný čas žáků základní a zvláštní školy, závěrečná práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. 53 s.

www.drogy-info.cz

www.odrogach.cz

www.drogy.net

www.drogy.estranky.cz

http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/2005_2008web.doc

<http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/prevence.doc>

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha 1 tabulky s údaji pro grafy

Příloha 2 otázky použité v dotazníku

Příloha 1

Tabulky s údaji pro grafy

Tabulka 1, Obrázek 1. – Složení souboru podle pohlaví a věku

Rok narození	Chlapci	Dívky	chlapci v %	dívky v %
1992	26	25	7,54%	7,25%
1993	59	55	17,10%	15,94%
1994	52	42	15,07%	12,17%
1995	41	39	11,88%	11,30%
1996	2	4	0,58%	1,16%
Celkem	180	165	52,17%	47,83%

Tabulka 2, Obrázek 2 – Podíl uživatelů NL a těch, kteří nikdy návykovou látku neužili

	Chlapci	Dívky	chlapci v %	dívky v %
Uživatelé NL	163	159	90,56%	96,36%
Nikdy neužili NL	17	6	9,44%	3,64%
Celkem	180	165	100,00%	100,00%

Tabulka 3, Obrázek 3 - Podíl uživatelů NL v roce 1998 a v roce 2008 v %

	Uživatelé NL celkem	Chlapci	Dívky
1998	93,30%	95,20%	91,30%
2008	93,00%	90,60%	96,40%

Tabulka 4, Obrázek 4 a 5 – Vzdělání otce a matky

	Otec		Matka	
	Uživatelé NL	Nikdy neužili NL	Uživatelé NL	Nikdy neužili NL
základní	8	0	15	0
vyučen	129	7	118	7
SŠ s mat.	117	8	131	9
VŠ	55	5	50	5
nevedli	13	3	8	2

Tabulka 5, Obrázek 6 a 7 - Vzdělání rodičů respondentů v roce 1998 a 2008

	Otec		Matka	
	1998	2008	1998	2008
základní	5,90%	2,30%	7,20%	4,30%
vyučen	52,00%	39,40%	49,30%	36,20%
SŠ s mat.	25,70%	36,20%	32,90%	40,60%
VŠ	11,20%	17,40%	9,90%	15,90%
nevedli	5,30%	4,60%	0,70%	2,90%

Tabulka 6, Obrázek 8 – Bydliště respondentů

	Uživatelé NL	Nikdy neužili NL
ve městě	143	12
na vesnici	176	11

Tři respondenti na otázku neodpověděli

Tabulka 7, Obrázek 9 – Bydliště respondentů v roce 1998 a 2008

	ve městě		na vesnici	
	1998	2008	1998	2008
Uživatelé NL	82	143	60	176
Nikdy neužili NL	8	12	2	11

Tabulka 8, Trávení volného času v roce 1998

Jak často se činnosti věnuj	vůbec ne		jednou nebo dvakrát		třikrát až pětkrát		více než pětkrát	
	počet	v %	počet	v %	počet	v %	počet	v %
návštěva kina	68	47,89%	53	37,32%	12	8,45%	9	6,34%
aktivní sportování, turistika	24	16,90%	35	24,65%	30	21,13%	53	37,32%
návštěva diskotéky, baru atd.	110	77,46%	18	12,68%	1	0,70%	13	9,15%
hra na hud. nástroj, zpěv	87	61,27%	21	14,79%	2	1,41%	32	22,54%
ruční práce, práce v domácnosti	7	4,93%	34	23,94%	34	23,94%	67	47,18%
četba knihy	39	27,46%	63	44,37%	20	14,08%	20	14,08%
mimoškolní vzdělávání	70	49,30%	33	23,24%	7	4,93%	32	22,54%
hry (na počítači, automatach...)	16	11,27%	42	29,58%	24	16,90%	60	42,25%

Tabulka 9, Obrázek 10 - Jak často se respondenti – uživatelé NL věnují aktivnímu sportu, turistice

	Chlapci	Divky
vůbec ne	6	11
občas (1x-5x)	62	85
často (5x a více)	95	63

Tabulka 10, Obrázek 11 - Jak často se respondenti – uživatelé NL věnují aktivnímu sportu, turistice. Srovnání let 1998 a 2008

	1998	2008
vůbec ne	16,90%	5,30%
občas (1x-5x)	45,70%	45,70%
často (5x a více)	37,30%	49,10%

Tabulka 11, Obrázek 12 – Kulturní činnosti (otázky č. 6, 9, 11), odpovědi byly zprůměrnovány

	Chlapci	Dívky
vůbec ne	78	52
občas (1x-5x)	64	78
často (5x a více)	19	29

Tabulka 12, Obrázek 13 – Kulturní činnosti (otázky č. 6, 9, 11) v roce 1998 a 2008, odpovědi byly zprůměrnovány

	1998	2008
vůbec ne	45,60%	40,40%
občas (1x-5x)	40,20%	44,10%
často (5x a více)	14,20%	14,90%

Tabulka 13, Obrázek 14 - Kroužky, mimoškolní vzdělávání, domácí práce (otázky č. 10 a 12).

	Chlapci	Dívky
vůbec ne	43	35
občas (1x-5x)	69	52
často (5x a více)	51	72

Tabulka 14, Obrázek 15 - Kroužky, mimoškolní vzdělávání, domácí práce (otázky č. 10 a 12) v roce 1998 a 2008

	1998	2008
vůbec ne	27,10%	24,20%
občas (1x-5x)	38,00%	37,40%
často (5x a více)	34,90%	38,00%

Tabulka 15, Obrázek 16 - Návštěva diskotéky, hry na počítači, automatech aj. (otázky č. 8 a 13).

	Chlapci	Dívky
vůbec ne	4	25
občas (1x-5x)	45	82
často (5x a více)	114	52

Tabulka 16, Obrázek 17 - Návštěva diskotéky, hry na počítači, automatech aj. (otázky č. 8 a 13) v roce 1998 a 2008

	1998	2008
vůbec ne	44,40%	16,50%
občas (1x-5x)	29,90%	50,00%
často (5x a více)	25,70%	33,50%

Tabulka 17, Obrázek 18 - Srovnání zájmu o jednotlivé kategorie způsobů trávení volného času

	Chlapci	Dívky
kat I	95	63
kat II	19	29
kat III	51	72
kat IV	67	42

Tabulka 18, Obrázek 19 - Srovnání zájmu o jednotlivé kategorie způsobů trávení volného času v roce 1998 a 2008

	1998	2008
kat I	37,30%	49,10%
kat II	14,30%	14,90%
kat III	34,90%	38,10%
kat IV	25,70%	33,90%

Tabulka 19, Obrázek 20 - S kým by si respondenti nejraději promluvili, kdyby měli nějaký problém

	Chlapci	Dívky
s matkou	54	52
s otcem	30	3
s kamarádem	66	100
neuedli	13	4

Tabulka 20, Obrázek 21 - S kým by si respondenti nejraději promluvili, kdyby měli nějaký problém v roce 1998 a 2008

	1998	2008
s matkou	40,80%	32,90%
s otcem	6,30%	10,20%
s kamarádem	50,70%	51,60%

Tabulka 21, Obrázek 22 – 26 – Názory na škodlivost užívání návykových látek

Názor	Alkohol		Tabák		Drogy, které se píchají		Ředidla, roz-pouštědla		Drogy, které se kouří	
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky
neškodí	13	7	8	3	1	2	4	6	11	9
škodí málo	84	56	39	26	3	3	22	18	56	28
škodí hodně	66	85	102	108	21	19	59	57	64	83
je velice nebezpečné	16	17	31	28	155	141	94	84	48	45
nevedli	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0

Tabulka 22 – Názory na škodlivost užívání návykových látek v roce 1998

Názor	Alkohol		Tabák		Drogy, které se píchají		Ředidla, roz-pouštědla		Drogy, které se kouří	
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky
neškodí	6	2	7	6	3	3	3	3	10	7
škodí málo	22	18	31	11	2	0	11	7	22	8
škodí hodně	39	30	28	39	11	9	27	24	28	20
je velice nebezpečné	16	19	17	13	67	57	42	35	23	34

Tabulka 23, Obrázek 27 a 28 – Důvody pro užívání návykových látek

Důvod	Chlapci		Dívky		Nevedli	
	Ano	Ne	Ano	Ne	Chlapci	Dívky
Přízpůsobení se	113	66	121	43	1	1
Zvědavost	122	56	131	34	2	0
Nuda	91	87	93	71	2	1

Tabulka 24 – Důvody pro užívání návykových látek v roce 1998

Důvod	Chlapci		Dívky	
	Ano	Ne	Ano	Ne
Přízpůsobení se	42	41	30	39
Zvědavost	27	56	23	46
Nuda	45	38	37	32

Tabulka 25, Obrázek 29 – Procentuální počet pravidelných kuřáků tabáku z celkového počtu respondentů v roce 1998 a 2008

	Chlapci	Dívky
1998	34,90%	15,90%
2008	29,40%	26,10%

Tabulka 26, Obrázek 30 – Kouření v rodině respondentů

Členové rodiny	Chlapci	Dívky
otec	29	17
matka	12	6
sourozenec	9	16
jiný člen	53	56
více členů	51	50
nikdo	26	20

Tabulka 27, Obrázek 31 – Kouření kamarády respondentů

Kolik kamarádů kouří	Chlapci	Dívky
skoro všichni	27	29
většina	68	68
menšina	52	45
skoro žádný	32	23
nevedli	1	0

Tabulka 28, Obrázek 32 – První zkušenost s kouřením tabáku

věk	Chlapci	Dívky
před 10. rokem	12	6
10 - 12 let	33	22
13 - 14 let	33	36
více než 14 let	6	8
nikdy	76	87
nevedli	3	0

Tabulka 29, Obrázek 33 a 34 – Pili respondenti někdy alkoholické nápoje?

Druh alkoholu	nikdy		jednou či dvakrát		víckrát než dvakrát	
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky
pivo	5	8	38	40	120	111
víno	28	22	58	59	75	78
destiláty	60	63	43	45	58	51

Tabulka 30, Obrázek 35 – Pili respondenti v posledních čtyřech týdnech alkoholické nápoje?

	Chlapci	Dívky
Ne	76	75
ano-pivo	39	30
ano-víno	6	18
ano-destil.	14	11
ano-různě	25	25

Tabulka 31, Obrázek 36 – První pocit opilosti

věk	Chlapci	Dívky
před 10. rokem	5	5
10 - 12 let	27	11
13 - 14 let	42	34
více než 14 let	17	21
nikdy	70	86

Z celkového počtu 161 chlapců a 157 dívek majících zkušenost s užíváním alkoholických nápojů.

Tabulka 32, Obrázek 37. – Požívání alkoholických nápojů kamarády respondentů

Kolik kamarádů pije alkohol	Chlapci	Dívky
skoro všichni	92	99
většina	43	43
menšina	28	11
skoro žádný	17	12

Tabulka 33, Obrázek 38 - Užívání drog respondenty v roce 1998 a 2008

	Chlapci	Dívky	Celkem
1998	32,90%	22,20%	28,20%
2008	35,60%	30,80%	33,20%

Tabulka 34, Obrázek 39 – V kolika letech užili respondenti poprvé drogu

věk	Chlapci	Dívky
před 10. rokem	8	6
10 - 12 let	18	7
13 - 14 let	21	21
více než 14 let	11	15

Tabulka 35, Obrázek 40 – Nejčastěji nabízené drogy

Droga	Chlapci	Dívky
Marihuana	47	48
Pervitin	4	3
LSD	2	1
Heroin	2	1
Hašiš	1	0
Lysohlávky	1	2
Toluen	0	2

Tabulka 36, Obrázek 41 - Informovanost respondentů o problematice zneužívání návykových látek prostřednictvím školy

jak často	Tabák	Alkohol
nikdy	47	85
ano, v jedné vyuč. hod.	105	104
ano, ve třech a více vyuč. hod.	175	141
ano, mimo vyučování	16	11
nevedli	2	4

Tabulka 37, Obrázek 42 – Problémy respondentů s rodiči a institucemi, spojené s užíváním alkoholických nápojů

	Chlapci	Dívky
ano - s rodiči	25	18
ano - ve škole	10	2
ano - s policií	7	4

Příloha 2

Otázky použité v dotazníku

Dotazník měl celkem 40 otázek rozdělených do pěti oblastí

I. základní údaje

1. Uveďte, prosím, svůj rok narození 19

2. Jste:

- a) chlapec
- b) dívka

3. Bydlíte:

- a) ve městě
- b) na vesnici

4. Jaké je vydělání Vašeho otce:

- a) základní
- b) vyučen
- c) úplné střední s maturitou
- d) vysokoškolské

5. Jaké je vzdělání Vaší matky:

- a) základní
- b) vyučen
- c) úplné střední s maturitou
- d) vysokoškolské

II. Trávení volného času - vzpomeňte si, prosím, kolikrát jste se za poslední tři měsíce věnoval(a) následujícím činnostem:

6. návštěva kina, divadla nebo jiné kulturní akce

- a) vůbec ne
- b) jednou nebo dvakrát
- c) třikrát až pětkrát
- d) více než pětkrát

7. aktivní sportování, turistika

- a) vůbec ne
- b) jednou nebo dvakrát
- c) třikrát až pětkrát
- d) více než pětkrát

8. návštěva diskotéky, hudebního klubu, baru, restaurace

- a) vůbec ne
- b) jednou nebo dvakrát

- c) třikrát až pětkrát
- d) více než pětkrát

9. hra na hudební nástroj, zpěv

- a) vůbec ne
- b) jednou nebo dvakrát
- c) třikrát až pětkrát
- d) více než pětkrát

10. ruční práce, práce v domácnosti, na zahradě, chatě či chalupě

- a) vůbec ne
- b) jednou nebo dvakrát
- c) třikrát až pětkrát
- d) více než pětkrát

11. četba knihy

- a) vůbec ne
- b) jednou nebo dvakrát
- c) třikrát až pětkrát
- d) více než pětkrát

12. kroužky a mimoškolní vzdělávání (studium hudby, kurzy tance, programování ...)

- a) vůbec ne
- b) jednou nebo dvakrát
- c) třikrát až pětkrát
- d) více než pětkrát

13. hraní různých her (na počítači, PlayStation, XBOX 306, Wii, na automatech společenských ...)

- a) vůbec ne
- b) jednou nebo dvakrát
- c) třikrát až pětkrát
- d) více než pětkrát

14. Když máte nějaký problém, promluvíte si o něm raději

- a) s matkou
- b) s otcem
- c) kamarádem

III. Vaše názory na užívání některých látek.

15. alkohol

- a) neškodí

- b) škodí málo
- c) škodí hodně
- d) je velice nebezpečné

16. tabák

- a) neškodí
- b) škodí málo
- c) škodí hodně
- d) je velice nebezpečné

17. drogy, které se píchají (heroin, pervitin apod.)

- a) neškodí
- b) škodí málo
- c) škodí hodně
- d) je velice nebezpečné

18. ředidla a rozpouštědla (čichání)

- a) neškodí
- b) škodí málo
- c) škodí hodně
- d) je velice nebezpečné

19. drogy, které se kouří (marihuana apod.)

- a) neškodí
- b) škodí málo
- c) škodí hodně
- d) je velice nebezpečné

IV. Zvyky a zlozvyky, které kdo mívá

20. Když přemýšlíte o svých kamarádech, kolik z nich pravidelně kouří?

- a) skoro všichni
- b) většina
- c) menšina
- d) skoro žádný

21. A co Vy, kouříte?

- a) ano
- b) ne

22. V kolika letech jste začal(a) kouřit?

- a) před dosažením 10 let
- b) v 10 - 12 letech
- c) v 13 - 14 letech
- d) bylo mi více než 14 let

e) nikdy jsem nekouřil(a)

23. Slyšel(a) jste od učitelů ve škole v průběhu tohoto školního roku něco o problémech kouření?

a) ne

b) ano, v jedné vyučovací hodině

c) ano, ve třech nebo více vyučovacích hodinách

d) ano, mimo vyučování

24. Označte všechny členy rodiny, kteří kouří.

a) otec

b) matka

c) někdo ze sourozenců

d) jiný člen rodiny

25. Když přemýšlíte o svých kamarádech, kolik z nich již někdy pilo alkohol?

a) skoro všichni

b) většina

c) menšina

d) skoro žádný

26. Pil(a) jste někdy pivo?

a) nikdy

b) jen jednou či dvakrát

c) víckrát než dvakrát

27. Pil(a) jste někdy víno?

a) nikdy

b) jen jednou či dvakrát

c) víckrát než dvakrát

28. Pil(a) jste někdy destiláty, tvrdý alkohol?

a) nikdy

b) jen jednou či dvakrát

c) víckrát než dvakrát

29. Kolik Vám bylo let, když jste vypil(a) tolik alkoholu, že jste měl(a) pocit opilosti?

a) před dosažením 10 let

b) v 10 - 12 letech

c) v 13 - 14 letech

d) bylo mi více než 14 let

e) takovou zkušenost nemám

30. Pil(a) jste během posledních čtyř týdnů nějaký alkohol?

- a) ne
- b) ano (označ jaký) a) pivo
b) víno
c) tvrdý alkohol

31. Slyšel(a) jste od učitelů ve škole v průběhu tohoto školního roku něco o problémech alkoholu?

- a) ne
- b) ano, v jedné vyučovací hodině
- c) ano, ve třech nebo více vyučovacích hodinách
- d) ano, mimo vyučování

Odpovězte, zda uvedený důvod může být příčinou aby člověk začal kouřit, pít alkoholické nápoje nebo brát drogy.

32. protože to dělají ostatní, přizpůsobení se partě

- a) ano
- b) ne

33. zvědavost

- a) ano
- b) ne

34. nuda

- a) ano
- b) ne

Měl(a) jste někdy potíže s lidmi nebo institucemi ve spojení s užíváním alkoholu?

35. s rodiči

- a) ano
- b) ne
- c) ne, nepiji alkohol

36. s učiteli, vychovateli

- a) ano
- b) ne
- c) ne, nepiji alkohol

37. s policií

- a) ano
- b) ne
- c) ne, nepiji alkohol

V. Něco málo o drogách.

38. Nabídnul Vám někdy někdo nějakou drogu?

- a) ne
- b) ano (jakou)

39. Pokud máte nějakou zkušenost s drogou, za jakých okolností jste ji zkusil(a) poprvé?

- a) doma
- b) na večírku, na mejdanu
- c) na diskotéce
- d) jinde (kde?

40. V kolika letech jste zkusil(a) nějakou drogu?

- a) před dosažením 10 let
- b) v 10 - 12 letech
- c) v 13 - 14 letech
- d) bylo mi více než 14 let
- e) takovou zkušenost nemám

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Spytimír Ryzí
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Jindřich Kuja
Rok obhajoby:	2009

Název práce:	Užívání návykových látek a volný čas žáků základní školy – srovnávací studie po 10 letech
Název v angličtině:	Habit-forming drugs abusing and a leisure time of elementary pupils – a comparative study after ten years.
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na výzkum užívání návykových látek, způsobu trávení volného času u školní mládeže a porovnání výsledků s obdobným výzkumem, který byl proveden před deseti lety. Při výzkumu bylo zjištěno, že užívání návykových látek hlavně alkoholu, je mezi školní mládeží velmi rozšířené a podíl uživatelů nadále roste. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán u uživatelů nelegálních drog. Dále byly zjištěny nedostatky v oblasti prevence užívání návykových látek a nevhodný způsob trávení volného času u většiny školní mládeže. Za posledních deset let došlo v oblasti prevence k určitému zlepšení.
Klíčová slova:	Uživatelé návykových látek, tabák, alkohol, drogy, prevence, volný čas
Anotace v angličtině:	The aim of this thesis was to study how do pupils spend their leisure time and if they abuse habit-forming drugs. The results were compared with a ten-year old study. It was observed, that the drugs abusing (mainly the alcohol abusing) has a large spread among pupils and that the number of abusers is growing. The biggest accrual of abusers was observed among illegal drugs abusers. It was also find out, that the drug-abuse prevention is insufficient. It was observed, that the way how do pupils spend the leisure time is unsuitable. However the prevention of abusing drugs has improved in the last ten years.
Klíčová slova v angličtině:	Habit-forming drugs users, tobacco, alcohol, drugs, prevention, leisure time
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1 - tabulky s údaji pro grafy Příloha 2 - otázky použité v dotazníku
Rozsah práce:	67 s., 17 s. příloh
Jazyk práce:	Český